

**Személy-, Vagyonvédelmi és Magánnyomozói
Szakmai Kamara
Országos Elnöksége**

PÁLYÁZZUNK

EURÓPAI UNIÓS VÁLLALKOZÓI ALAPELVEK

**Szerkesztette: Szécsi György
személy- és vagyonőr alelnök**

2004. május

Tartalom jegyzék

Előszó	3. oldal
Szakképzés, felnőttképzés fejlesztése, Európai Unió támogatása	4. oldal
Közbeszerzés	7. oldal
Tanúsítás	17. oldal
Szabványok	27. oldal
Versenyszabványok az Unióban az állami támogatások tükrében	38. oldal
A kis- és középvállalkozások segítése	46. oldal

ELŐSZÓ

2004. május 01 óta Magyarország az Európai Unió tagja. Az új belépőkkel huszonötre nőtt az Unió tagországainak létszáma és a remények szerint a világ meghatározó gazdasági erejévé válhat a következő években.

Magyarország alapvető érdeke, hogy sikeres tagként csatlakozzon az Európai Unióhoz. A fenntarthatóan sikeres tagság az amire készülnünk kell, és az első évek tagsági viszonyának sikere is nagymértékben az üzleti-vállalkozói szféra tevékenységének függvénye.

Ezen belül több szempontból meghatározó szerepet játszanak a kis- és középvállalkozások. Ezek fogják fel és közvetítik az integrációs hatásokat és nem elhanyagolható regionális kisugárzásuk van. A kis- és középvállalkozások erőteljes és mély hatást gyakorolhatnak akár a vállalkozók, akár az alkalmazottak és a munkatársak közvetlen környezetére, de az üzleti partnerekkel kialakított kapcsolati hálón keresztül ennél jóval szélesebb körre is.

Mindannyiunk alapvető érdeke, hogy minél több vagyongvédelmi vállalkozás sikerként élje meg ezt a jelentős változást, de tudják azt is, hogy esetenként hol kell visszavonulni, profilt váltani vagy európai uniós pénzekre támaszkodni.

A biztonságvédelem területén, vállalkozás keretében nagyon sok cég és egyéni vállalkozó dolgozik. Ezen jogi- és magánszemélyek közvetlenül is kapcsolatba kerülnek az Európai Unióval, ennek előnyeivel és esetleges hátrányaival.

A Személy- Vagyongvédelmi- Magánnyomozói Szakai Kamara Országos Elnöksége a jelen tájékoztatóval orientálni és segíteni akarja a tagvállalkozások vezetőit, munkatársait az Európai Unió néhány gyakorlati tudnivalójáról.

Tisztelettel

Szécsi György
személy- és vagyongőr alelnök

**SZAKKÉPZÉS, FELNŐTTKÉPZÉS FEJLESZTÉSE,
EURÓPAI UNIÓS TÁMOGATÁSA**

Az európai uniós felkészülés keretei között a szakképzés a mikro-, kis-, közép- és nagyvállalkozások által alkalmazott **munkaerő minőségére**, s így a gazdasági szervezetek versenyképességére mind jelentősebb hatással van.

Az európai integráció folyamatában, különösen a Római Szerződés /1958/ óta a munkaerő szabad áramlása lényeges alapelv, s ehhez kapcsolódóan alakult ki a szakképzési szabályozás és politika, mely a hazai jogalkotásra és irányítására az 1990-es évektől kezdve hatással van.

A hazai vállalkozások számára a szabályozási rendszerek harmonizálásán túl az Európai Unió közösségi programjaiban való részvétellel, **pályázati lehetőségeik bővítésére** indokolt a figyelmet felhívni.

A foglalkozási szint emelésének egyik alapvető feltétele a **munkaerő szakmai felkészültségének javítása, az életen át tartó tanulás kiterjesztésének elősegítése, a munka világával kapcsolatos készségek fejlesztését szolgáló programok támogatása.**

Az Európai Unió kezdeményezésére a nemzeti törvénykezések koordinációja lehetővé tett a **szakmai minősítés minimális szintjének** meghatározását néhány foglalkozás esetében, azonban az ágazati irányelvek kiadásának további folyamata igen összetett problémák megoldását igényli. Jelenleg a közösségi irányelvek végrehajtása érdekében hozott nemzeti intézkedések nem mindig vannak összhangban a közösségi irányelvekkel. Az EK 92/52. számú határozata – érvényesítve azt a megközelítést, hogy a migráns személy képzését el kell ismerni, ha az általa végzett tevékenység ugyanaz, amelyet végzett a származás helye szerinti tagállamban -, a szakmai végzettségek elismerését az oktatás-képzés koordinálása nélkül is lehetővé teszi, s az alábbi esetekben szabályozza az elismerés feltételeit:

- *ha a fogadó állam a szabályozott foglalkozás gyakorlásához megköveteli egy bizonyos diploma birtoklását,*
- *ha a fogadó tagállam megköveteli egy bizonyos diploma birtoklását, és a pályázó egy olyan bizonyítványnak a tulajdonosa, amit az annak megfelelő oktatás és képzés során szerzett (szabályozott foglalkozások gyakorlása esetén),*
- *ha a fogadó tagországban valamely védett foglalkozás gyakorlása bizonyítvány birtoklásához van kötve*
- *ha a szabályozott foglalkozások gyakorlását a fogadó tagországban hozzáértési tanúsítványhoz kötik.*

A befogadó állam előírhat – a kérelmező választásától függően – honosító képzési időszakot, illetve képességvizsgálatot. Ezen esetekben, - tekintettel az Európai Unió négy alapelvére, amely **a tőke, az árú, a szolgáltatás és a munkaerő áramlásának** szabadságát biztosítja – **a magyar biztonságvédelmi munkaerő is migránsnak tekinthető az Európai Unió más tagállama vonatkozásában. A cél az, hogy bármely tagállam előírásai szerint meghatározott végzettséget igénylő szabályozott hivatás hozzáférhető legyen az Európai Unió állampolgárai számára, ha az adott végzettséget az Unió bármely más tagállamában szerezte.**

A fenti határozat definiálja a **szabályozott foglalkozások** és a szakmai tevékenység alapelveit is. A szabályozott szakmai tevékenység vagy tevékenységi kör az, ami egy tagországban az adott foglalkozást alkotja. A szabályozott szakmai tevékenység olyan szakmai tevékenység, amelynek egyik tagországban való elsajátítása és gyakorlása, a **gyakorlásnak egyik-másik módja** közvetlenül, vagy közvetve a törvények, jogszabályok vagy adminisztratív előírások

értelmében, oktatási vagy szakképzési bizonyítvány, vagy hozzáértési tanúsítvány birtoklásától függ.

Az Európai Unió e területen megvalósuló jogalkotása részletes orientációt jelent a tagországok számára. A 2000 januárjában meghirdetésre került „Leonardo II” program (2002-2006) általános prioritásként kezeli a **szakképesítések átláthatóságát, amelyet a mobilitás és foglalkoztathatóság** fejlesztéséhez kapcsol.

Magyarország nemzetközi integrációja, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok erősödése a belső folyamatokból keletkező szükségleti igények mellett foglalkoztatási, munkaerő-piaci struktúra alakulására, s ezen keresztül a **szakképzési szükségletekre**.

Az Európai Unió tagországai az Unió tanácsa által kiadott iránymutatásnak megfelelően évente kötelesek **nemzeti foglalkoztatási akciótervet** készíteni (NFA). Az irányelvek négy pillérré épülnek:

- **foglalkoztathatóság javítása;**
- **a vállalkozói szellem megerősítése;**
- **a vállalkozások és dolgozók alkalmazkodóképességének fejlesztése;**
- **az esélyegyenlőség politikájának megerősödése.**

Az Európai Unió közösségi politikáján belül kiemelt helyet foglal el a foglalkoztatáspolitikai, amely jelentős mértékben hozzájárulhat többek között a munkaerő-piaci egyenlőtlenségek enyhítéséhez, a tartós munkanélküliség leküzdéséhez, a humán erőforrások fejlesztéséhez. A közösségi politika másik humánpolitikai ajánlása a pályakezdő fiatalok elhelyezkedési esélyeinek javítása. Az NFA mellett a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium felügyelete alatt elkészült egy középtávú stratégia, amely szintén különös hangsúlyt fektet a pályakezdő fiatalok elhelyezkedési esélyeinek javítására.

A tervben több irányelv, illetve program érinti a pályakezdő fiatalok helyzetének javítását:

- *a szakképzés minőségbiztosítási rendszerének kiépítése a képzés hatékonyságának, átláthatóságának javítása érdekében,*
- *a szakképzési rendszer korszerűsítése annak érdekében, hogy a szakképzett fiatalok képzettségi struktúrája, tudása és gyakorlati ismerete jobban igazodjon a gazdaság, a munkáltatók igényeihez és ezáltal foglalkoztathatóságuk javuljon,*
- *a szakképzés eredményességének javítása a fiatalok elhelyezési esélyeinek javítása érdekében,*
- *a szakképzési infrastruktúra fejlesztése,*
- *a képzési technológiák térhódításának elősegítése a munkaerő-piaci szükségletekhez igazodó tudástartalmak és képzési formák kialakítása érdekében.*
- *pályaválasztási-orientáció és korrekciórendszer fejlesztése a várható elhelyezkedési lehetőségek megismerése érdekében.*

Az uniós szakképzési és felnőttképzési program jelenlegi szakasza két eszmét támogat: az élethosszig tartó tanulást és a „Tudás Európájának” megteremtését.

Célja, hogy mindenki számára hozzáférhető legyen a tudás, ami azért is fontos, mert korszerű tudással könnyebb munkát találni az egyre gyorsabban változó világban.

KÖZBESZERZÉS

E fejezet célja egyrészt, hogy közbeszerzési eljárásokon induló vállalkozásoknak ajánlataik sikeres és hiánytalan összeállításához gyakorlati útmutatóként szolgáljon, másrészt, hogy segítse az eligazodást az első alkalommal bonyolultnak tűnő jogi szabályozás területén. A téma vonatkozó bőséges szakirodalom számos kisvállalkozás számára bizonyára meglehetősen szerteágazó ahhoz, hogy kiszűrje abból ajánlatának összeállításához az alapvető és nélkülözhetetlen tudnivalókat. Külön utalunk a közbeszerzési eljárások lefolytatását bemutató esettanulmányra.

1. Az eljárás folyamata

A közbeszerzés – leegyszerűsítve – bizonyos értékhatár feletti, közpénzekből finanszírozott árubeszerzéseket, építési beruházásokat, illetve szolgáltatások megrendelését jelenti. Ezen beszerzések közös jellemzője, hogy sokszor igen jelentős értékűek a megrendelések. Az 1995. évi XL. számú, **a közbeszerzésekről szóló törvény** (a továbbiakban: Kbt.) rendelkezik a közbeszerzések során kötelezően alkalmazandó szabályokról. A közbeszerzési eljárásban az ajánlatkérő köteles biztosítani a nyilvánosságot, a verseny tisztaságát, az esélyegyenlőséget és a külföldi székhelyű szervezetekkel való nemzeti elbánást. Ezek a közbeszerzés alapelvei.

Magyarországon a közbeszerzési eljárás fajtáját tekintve lehet nyílt, meghívásos, illetve tárgyalásos. Meghívásos vagy tárgyalásos eljárásra csak akkor kerülhet sor, ha azt a Kbt. megengedi. **Nyílt eljárásnál** valamennyi érdekelt tehet ajánlatot. **Meghívásos eljárás** esetében csak az ajánlatkérő által ajánlattételre felhívottak tehetnek ajánlatot. Ezt a megoldást általában akkor alkalmazzák, ha csak korlátozott számú ajánlattevő alkalmas a szerződés teljesítésére a közbeszerzés tárgyának sajátos természete miatt. Végül a **tárgyalásos eljárás** során a beszerző maga választja ki azokat a partnereket, melyekkel tárgyalások során próbál megállapodást kötni. Ez utóbbit alkalmazzák például akkor, ha a szerződést műszaki-technikai sajátosságok, művészeti szempontok vagy kizárólagos jogok védelme miatt csak egy meghatározott személy képes teljesíteni, vagy akkor, ha az ellenszolgáltatás vagy egyéb szerződéses feltétel előre nem határozható meg kellő pontossággal. Általában a beszerző szervezet döntésén múlik, hogy a három típus közül melyiket választja, bár a tárgyalásos eljárás csak külön indokolt esetben alkalmazható. A 2003. évben az eljárások több mint nyolcvan százaléka nyílt volt.

Eljárás-technikai szempontból a közbeszerzés **állhat egy szakaszból, illetve két szakaszból**. A szakasz jogi kifejezés, a tendertechnikában inkább a forduló használatos. (Lásd 1. táblázat.) Az egyfordulós eljárásban az ajánlattevők részvételre való alkalmasságának elbírálása és az ajánlatok értékelése egy eljáráson belül történik. Kétszakaszos formában az első szakasz a részvételi forduló, a második az ajánlati forduló, melyben ajánlatot csak az alkalmasnak minősített részvételi jelentkezők tehetnek. A kétszakaszos eljárás kétségkívül hosszadalmasabb és munkaigényesebb, azonban az alkalmatlan minősítést kapott jelentkezők megtakarítják az ajánlat kidolgozásának –általában nem elhanyagolható nagyságrendű – költségeit.

Egy, illetve két szakaszból álló eljárások

1.tábla

Eljárástípusok	Nyílt	Nyílt előminősítési	Meghívásos	Hirdetmény közzétételével induló tárgyalásos	Hirdetmény közzététele nélkül induló tárgyalásos
Egy szakaszból álló	x				x
Két szakaszból álló		x	x	x	

A közbeszerzési eljárás **az ajánlati, illetve a részvételi felhívás (hirdetmény) közzétételével indul**. Magyarországon a felhívást az ajánlatot kérő költségvetési szervnek a Közbeszerzési Értesítőben kell megjelentetnie. A közbeszerzési eljárás a Közbeszerzési Értesítőben megjelenő **tájékoztató közzétételével, illetve ha a szerződéskötés később történik, azzal zárul le**. A tájékoztató – többek között – tartalmazza az eljárásban részt vevő összes ajánlattevő, valamint a nyertes ajánlattevők listáját, továbbá a beszerzés tárgyára vonatkozóan az ellenszolgáltatás összegét (árat).

A **Közbeszerzési Értesítő** a Közbeszerzések Tanácsa hivatalos lapja (heti kiadvány). Példányonként megvásárolható a városi postahivatalokban (információ: 350-3399/256), előfizetésben megrendelhető a Szikra Lapnyomda Rt.-nél (1134 Budapest, Visegrádi u.116.), a Magyar Posta Rt. Levél- és Hírlapüzletági Igazgatóságának budapesti ügyfélszolgálati irodáiban, valamint vidéken a nagyobb városok postahivatalaiban. A lap az interneten is olvasható (<http://www.kozbeszerzes.hu>).

A gyakorlatban a Kbt. egyértelmű rendelkezéseinek ellenére előfordul, hogy a szervezetek igen tágan értelmezik a szabályokat. Ennek orvoslására, illetve megelőzésére szolgál a közbeszerzési eljárásokhoz kapcsolódó **jogorvoslat** intézménye.

A Közbeszerzések Tanácsa – többek között – figyelemmel kíséri a Kbt. szabályainak érvényesülést, a közbeszerzési eljárás alapján megkötött szerződések teljesítését, nyilvántartást vezetnek a közbeszerzésekről, ideértve a közbeszerzési eljárások éves mennyiségét, valamint a beszerzések tárgyainak ellenértékét is. A Tanács évente beszámolót készít az Országgyűlésnek a közbeszerzések tisztaságával és átláthatóságával kapcsolatos tapasztalatairól.

2. A törvényi keretek Magyarországon

A 2001. évi LXXIV. törvény 2002. január 01-jei hatállyal módosította a közbeszerzési törvényt. E módosítás – első lépcsőben – a tisztább verseny érdekében történt. Érinti például a közbeszerzések értékelésének és elbírálásának a szabályait, az üzleti titok és a nyilvánosság viszonyát. Ezt követően egy újabb módosítással a törvény hatálya alá tartozó szervezetek körét a Magyar Fejlesztési Bank Rt.-re is kiterjesztették. A törvény további módosítása – a második lépcső – az európai uniós jogharmonizáció miatt szükséges. Némi problémát jelent, hogy az Európai Unió közbeszerzési irányelvét is most alakítják át, így az új közbeszerzési

törvény még a jelenleg hatályban lévő uniós szabályozásra épül. A törvény tervezete felkerül az Igazságügyi Minisztérium honlapjára (www.im.hu), hogy minél szélesebb társadalmi vita alakulhasson ki a szabályozással kapcsolatban.

Egy kormányhatározat alapján kiépülőben van az elektronikus közbeszerzés rendszere. A rendszer teljes kiépítettsége idején lehetővé válik a dokumentumok elektronikus úton való küldése, illetve közzététele, valamint a szerződéskötés, a számlázás és a fizetés is történhet elektronikus úton. Az elektronikus közbeszerzés hatálya alá a kormány által irányított költségvetési szervek tartoznak, de a rendszer teljes kiépítettsége idejére biztosítani kell az önkéntes hozzákapcsolódás lehetőségét, mégpedig a Kbt. hatálya alá tartozó bármely szervezet számára.

3. Közbeszerzés az Európai Unióban

A hazai közbeszerzés jelenleg hatályos szabályainak meghatározása során a jogszabályalkotók már figyelemmel voltak az uniós ajánlásokra és az ott kialakult gyakorlatra. Így a magyar közbeszerzési törvény a lényeges pontokon harmonizál az EU irányelveivel, néhány kérdésben azonban szükséges a változás.

A magyar vállalkozók az európai uniós tagállamok cégeivel azonos feltételek mellett vehetnek részt az uniós közbeszerzési eljárásokban. Bár a Kbt. alapelvei között szerepel a külföldi székhelyű ajánlattevők számára a nemzeti elbánás követelménye, mégsem érvényesül a teljes esélyegyenlőség a kül- és belföldi cégek viszonyában, és erre éppen a törvény egy másik szakasza ad lehetőséget. Így a törvénymódosítás alkalmával – többek között – eltörlik a Kbt. azon rendelkezését, mely a belföldi ajánlattevők előnybe részesítését teszi lehetővé.

Az uniós szabályok – figyelembe véve az ott kialakult gyakorlatot és tradíciókat – egyelőre még kifinomultabbak és differenciáltabbak, mint a jelenlegi magyar szabályozás. Az átmeneti időnek viszont a csatlakozás pillanatában vége lett, és ezt követően meg kell majd felelni az uniós közbeszerzési elvárásoknak. A szigorúbb előírásoknak csak azok a szervezetek/intézmények tudnak eleget tenni, amelyek már korábban megtanulták és gyakorlatukban elsajátították ezt a versenyzetési technikát.

Az Európai Unió tagállamai a közbeszerzésekkel odaítélendő összegeket korábban igyekeztek saját országhatárainkon belül tartani. A hetvenes évektől azonban a Közösség arra törekedett, hogy a közbeszerzést is az egységes belső piac szellemében szabályozza. Az 1987-es Európai Egységokmány megszületése előtt úgynevezett Fehér Könyvben pedig a közbeszerzési irányelvek már nem kizárólag a kormányzati, hanem a közüzemi beszerzésekre is vonatkoztak, valamint szabályozták a közbeszerzésekhez kapcsolható jogorvoslati lehetőségeket. Az EU közbeszerzésekre vonatkozó fő szabálya, hogy bizonyos összeghatár felett **a tagállami közbeszerzéseket az egész Unió területén meg kell hirdetni.** Az esélyegyenlőség betartását az Európai Bizottság ellenőrzi.

A közbeszerzéseket megkülönböztetik – és külön szabályozzák – aszerint, hogy állami megrendelésről (kormányzati beszerzésről) vagy közszolgáltatást végzők megrendeléseiről van-e szó. A tervek között szerepel, hogy Magyarország is alkalmazza az EU-ban használt megkülönböztetést.

- 3.1. Kormányzati beszerzők

A kormányzati beszerzők (központi kormányzat, az önkormányzatok, az úgynevezett közjogi személyek és az önkormányzati társulások) közbeszerzéseinek a szabályozás szempontjából három fajtája létezik.

- Az első csoportba az árubeszerzések – a kormányzatok által végrehajtott termékadásvétel, a lízing és a bérlet – tartoznak.
- A második csoportba a kormányzatok építési beruházási szerződésai tartoznak.
- A harmadik csoportba a szolgáltatások beszerzése tartozik: például tanácsadás, reklám- és marketingtevékenység, tanulmánykészítés, utazásszervezés és szervizszolgáltatások.

A szolgáltatások egy része az úgynevezett elsőbbségi szolgáltatások körébe sorolható, melyekre a kapcsolódó irányelvet teljes mértékben alkalmazni kell. A másik csoportba tartozó szolgáltatásokra ugyanezt az irányelvet elég csak korlátozott mértékben alkalmazni.

Tehát az Unió tagállamiban egymástól eltérő szabályozás alá esnek az árubeszerzések, az építési megrendelések és a szolgáltatások, mindegyikre külön irányelv vonatkozik. A Közösség mindhárom típusú beszerzésre **értékhatárokat** állapított meg. Az értékhatár alatti beszerzésekre az irányelvek végrehajtása nem kötelező, az értékhatár felettire - hasonlóan a magyar szabályozáshoz – kötelező.

Áru vagy szolgáltatás beszerzése esetén az értékhatár jelenleg 200 ezer euró (csaknem 50 millió forint). Néhány vevő esetében ezt az értéket a GATT/WTO - egyezmény alacsonyabb összegben állapítja meg. Az építési megrendelések esetében a határ jóval magasabb, 5 millió euró (több mint 1 milliárd 200 millió forint).

Az irányelvek **háromféle közbeszerzési eljárást** határoznak meg, hasonlóan a magyar szabályokhoz. Ezek:

- nyílt eljárás (open procedure),
- meghívásos eljárás (restricted procedure),
- tárgyalásos eljárás (negotiated procedure).

Nyílt vagy meghívásos eljárásnál – de bizonyos esetekben a tárgyalásos eljárás esetében is – a felhívást az ajánlatkérő köteles közzétenni az Unió Hivatalos Lapjában (Official Journal), aminek ma már fontos kiegészítője a Tendering Electronic Daily, azaz a Napi Elektronikus Ajánlatok című (elektronikus) kiadvány.

Az **ajánlati felhívások** formai követelményei is pontosan rögzítettek a kapcsolódó irányelvekben. A közzétett felhívásnak tartalmaznia kell, hogy milyen szempontok alapján kívánják kiválasztani a szerződőt. Ez lehet a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás vagy a gazdaságilag legkedvezőbb ajánlat kritériuma. Utóbbi esetben az ajánlati felhívást közzétevő szervezet köteles felsorolni azokat a szempontokat (ár, minőség, szállítási határidő stb.), melyeket figyelembe kíván venni a szállító kiválasztásakor (hasonló a magyar szabályozáshoz).

Szintén a Hivatalos Lapban kell közzétenni a közbeszerzési eljárások **végeredményét**. A beszerző – amennyiben az eljárás eredményes volt – köteles nyilvánosságra hozni az ajánlat

nyertesét/nyerteseit. be kell számolni a kiválasztásnál alkalmazott szempontokról és a végső, nyertes ajánlatról. Magyarországon a tájékoztató közzétételével (lásd a fejezet elején) szintén hasonló módon zárul az eljárás.

A beszerző szervezeteknek évente nyilatkozniuk kell arról, hogy az adott évben milyen áru- vagy szolgáltatás-beszerzéseket, illetve építési beruházásokat terveznek meghirdetni (Magyarországon ez nem kötelezettséggként, hanem lehetőségként szerepel a törvényben). Ez a nyilatkozat azonban – amelyet szintén az Unió Hivatalos Lapjában kell megjelentetni – nem kötelezi a beszerző szervezeteket az abban foglaltak maradéktalan teljesítésére, csupán tájékoztató jellegű. Célja, hogy valamennyi beszállítóként szóba jöhető vállalkozás előre értesüljön a potenciális üzletről, és megtehesse a szükséges előkészületeket.

A **jogorvoslat** nemzeti vagy közösségi szinten is történhet, de főszabályként a nemzeti irányelvet kell alkalmazni. A tagállamoknak biztosítaniuk kell a gyors és hatékony jogorvoslati eljárást, valamint hogy bárki a jogát vagy jogos érdekét sértő magatartás ellen eljárást indíthasson. A jogorvoslati eljárás jogosultjai között nem tehető semmiféle nemzeti alapú hátrányos megkülönböztetés. A hatóságok ideiglenes intézkedéseket hozhatnak a jogsértés orvoslására (jogukban áll felfüggeszteni a közbeszerzési eljárást, az ajánlati felhívást közzétevő szervezet jogellenes döntéseit hatályon kívül helyezheti, kártérítést ítélni meg).

A felülvizsgálati eljárás szintén történhet nemzeti vagy közösségi szinten. A nemzeti szinten történő eljárásnál a panaszos fél beadványt intéz a nemzeti illetékes hatósághoz, amely dönt az ügyben. Amennyiben a panaszos nem ért egyet a döntéssel, bírósághoz, illetve a brüsszeli Bizottsághoz is fordulhat. Abban az esetben, ha a Bizottság a panaszt megalapozottnak ítéli, megindítja az eljárást és értesíti az adott tagállamot, illetve a közbeszerzést kiíró szervezetet.

3.2. Közüzemi beszerzések

A kormányzati beszerzők mellett a közbeszerzés alá eső másik csoport a közüzemek (közszolgáltatók). E körbe tartoznak például a közhatalmi szervek, állami regionális és közigazgatási szervek, a közjogi szervezetek, a hálózati közszolgáltatás (ivóvíz, áram) nyújtói, kőolaj- és földgáztermelők, repülőterek, kikötők, közlekedési (vasút, villamos, autóbusz), illetve közcélú távközlési hálózatok működtetői, függetlenül attól, hogy teljes állami tulajdonról vagy magántulajdonról van-e szó. Emiatt fontos, hogy a kapcsolódó irányelvek többféle tulajdonosi struktúrának is megfeleljenek, aminek következtében a **közüzemek közbeszerzéseinek szabályozása valamivel tágabb keretek között mozog a kormányzati beszerzések szigorúbb szabályaihoz képest**. Mindemellett a közszolgáltatók közbeszerzésére vonatkozó szabályok igen hasonlóak a kormányzati szervek szabályozásához.

A három lehetséges beszerzéstípus itt is az áru és a szolgáltatás beszerzése, illetve az építési beruházás. A direktívák meghatározzák azokat az értékhatárokat, amelyek fölött a közbeszerzés kötelező. Víz- vagy energiaszolgáltatók esetében ez az érték 400 ezer euró (csaknem 100 millió forint), távközlési szolgáltatóknál 600 ezer euró (kb. 146 millió forint), míg az építési megrendelések esetében ez a határ 5 millió euró (több mint 1 milliárd 200 millió forint).

Mindenképpen ajánlott összevetni a magyar és az uniós értékhatárokat (2. táblázat), mivel várható a Kbt. közbeszerzési értékhatárainak az EU-ban alkalmazotthoz való közelítése. A csatlakozást követően a Kbt. alkalmazza az EU közbeszerzési értékhatárait, ugyanakkor érvényben maradnak a nemzeti értékhatárok is.

Értékhatárok a közbeszerzésben

2. táblázat

	Árubeszerzés	Szolgáltatás	Építési beruházás
Magyarország	20 millió forint (áfa nélkül)	10 millió forint (áfa nélkül)	40 millió forint (áfa nélkül)
Európai Unió			
<i>Kormányzati beszerzők</i>			
Általános értékhatár	200 ezer euró	200 ezer euró	5 millió euró
A GATT/WTO hatálya alá tartozó szervek	Az általános értékhatárnál alacsonyabb	Az általános értékhatárnál alacsonyabb	
<i>Közüzemi beszerzők</i>			
Víz- és energiaszolgáltatók	400 ezer euró	400 ezer euró	5 millió euró
Távközlési szolgáltatók	600 ezer euró	600 ezer euró	

A közüzemek számára is a **nyílt, a meghívásos és a tárgyalásos eljárások** állnak rendelkezésre, de közülük ők valamivel szabadabban választhatnak, mint a kormányzati beszerzők. Ezt azonban úgynevezett versenyfelhívásnak kell megelőznie.

A közüzemeknek – a kormányzati szervektől eltérően – lehetőségük van **keretszerződéseket** alkalmazni. Ezt a beszerző köti a szállítóval /szállítókkal, melyben hosszabb távra meghatározzák a szerződési feltételeket (általában az árat). Keretszerződés esetén egyszerűsödik a közbeszerzési folyamat, a **közüzemnek nem kell minden egyes beszerzésnél hirdetményt közzétennie**, hanem elegendő hirdetmény nélküli tárgyalásos eljárást lefolytatnia.

Bővebb a **jogorvoslati lehetőségek** köre is. A közszolgáltatókhoz kapcsolódóan két további jogorvoslati forma is létezik, a tanúsítás és a békéltetés intézménye. A tanúsítás nem elsősorban a már fennálló közbeszerzési viták rendezésére, hanem azok megelőzésére szolgál, míg a békéltetés célja a felek közötti vitás kérdések megoldása.

A közüzemek beszerzéseinél az irányelvek külön szabályt tartalmaznak arra az esetre, ha a beszerezni kívánt áru értékének több mint felel olyan nem EU tagországból származik, amellyel az Uniónak nincs – a vállaltok piacra jutását azonos feltételekkel szabályozó – nemzetközi szerződése.

4. Tanácsok kisvállalkozóknak

A közbeszerzés kétségkívül igényes beszerzési technika, **felkészülést és szaktudást követel meg**, lefolytatása ma már külön szakmának tekinthető. A szakmailag megalapozott eljárás indítása és az ajánlattevők sikeres szereplése pedig tapasztalatot és rutint feltételez. Az

ajánlatkérő és az ajánlattevő akkor jár el helyesen, ha üzletpolitikájában (stratégiai döntéseiben) figyelembe veszi a közbeszerzés jogintézményét és üzleti elvárásai meghatározása során tekintettel van erre a lehetőségre.

A kisebb gazdálkodó szervezetek a versenyeljárásban vagy önállóan tesznek ajánlatot, vagy jellemző módon egy másik ajánlattevő szervezet – rendszerint tőkeerősebb és megalapozott erőforrásokkal rendelkező nagyobb cég – alvállalkozójaként a beszerzés teljesítésében részmunkát vállalnak. Azok a mikro-, kis- és középvállalkozások, amelyek támogatásban részesülnek, a törvény személyi határa alá tartoznak. A támogatás a Kbt. értelmezésében közpénzből történő juttatás útján biztosított anyagi előny.

A mikro-, kis- és középvállalkozásoknak a közbeszerzést uniós felkészülési lehetőségként kellene kihasználniuk, figyelembe véve a csatlakozás utáni piaci helyzetet. Egy versenyhelyzetben megerősödő, a verseny dinamikájához és elvárásaihoz igazodó stratégiával mindazok, akik már kellő jártasságot szereztek a közbeszerzésben, előnyösebb helyzetben tudják felvenni a versenyt a csatlakozást követő keményebb üzleti kihívások közepette. A sportban is az a versenyző nyer vagy ér el sikereket, aki szorgalmasan edzett és gyakorolt. Az üzletembernek nem szabad elfelejtenie, hogy a befektetett tanulási idő, fáradtság és költség a közbeszerzés által is kamatozik.

Nem árt tudni, hogy az egyes tagállamokban a közbeszerzésekhez kapcsolódó nemzeti szabályok még ma is számottevően eltérnek egymástól. Így egy magyar vállalkozásnak nem elegendő az EU közbeszerzésekre vonatkozó irányelveit ismernie, az adott tagállam szabályozását is érdemes tanulmányozni ajánlata benyújtása előtt. A közösségi szabályozásnak – e probléma megoldásán túl – másik feladata a jelenlegi szabályozás átláthatóbbá, rugalmasabbá tétele, egyszerűsítése. A változó világhoz való alkalmazkodás is kihívást jelent: az Európai Unió az 1996-ban kiadott Zöld Könyvvel és az 1998-ban elfogadott akciótervvel már jelezte, hogy jelentős figyelmet fordít a megváltozott körülményekre. Az új direktívák már elkészültek, elfogadásuk a közeljövőben várható. Ezekre érdemes lesz odafigyelniük a vállalkozásoknak.

Az EU-ban létezik egy kódszámrendszer a közbeszerzések tárgyára vonatkozóan (Common Procurement Vocabulary – CPV), mely minden terméket, szolgáltatást, építési beruházást jellege alapján külön számmal jelöl. Amennyiben az ajánlati felhívásokban a beszerzés tárgyánál kilenc számjegyet talál a pályázni kívánó, annak „jelentése” például a www.simap.eu.int oldalon megismerhető.

5. Gyakorlati példa

Az alábbi esettanulmány a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium jogelődje által korábban kiírt, nyílt közbeszerzési eljárás példáján keresztül részletesen bemutatja annak folyamatát, kiemelve az egyes vállalkozások számára lényegi információkat.

A közbeszerzési eljárás természetesen az ajánlati felhívás Közbeszerzési Értesítőben való közzétételével indul. Javasolt tehát rendszeresen figyelemmel kísérni a lapot. Az ajánlati felhívásban meghatározott feltételekkel kell határidőre (a stratégiai kutatásokra kiírt ajánlati felhívások esetében például témánként 5 példányban, cégjelzés nélküli, zárt borítékban) benyújtani az ajánlatokat. A felhívásban megjelölt időpontban kerül sor az ajánlatok felbontására a bontási bizottság előtt, közjegyző jelenlétében. A megfelelő példányszám a bontáskor és a bírálat során szükséges, hogy a bizottság mindegyik tagja egyidejűleg

foglalkozhasson az ajánlattal. A példaként említett felhívásra beérkező ajánlatoknak az alábbi táblázatban felsorolt tételeket kell tartalmaznia.

Megfelelő példányszám (1 eredeti + 4 másolat)
Cégkivonat (30 napos) / Alapító Okirat
Pénzügyi igazolás (30 napos)
Nyilatkozatok (Kbt. 46.§ (4) – (6))
- nincs végelszámolás, csőd, felszámolás alatt
- nem volt korábban közbeszerzésből kizárva hamis adatszolgáltatás miatt
- nem történt számviteli vagy verseny-felügyeleti jogszabálysértés
- nem állapítottak meg korábbi közbeszerzési szerződés megszegését
- az alapok megnevezése, melyekkel szemben fizetési kötelezettség nem áll fenn
Igazolások (Kbt. 46.§ (4) –(6))
- vám
- TB (adóigazolással együtt)
- adó
- Munkaerő-piaci Alap
- Központi Nukleáris Pénzügyi Alap
Kutatási kapacitás
- tudományos kutatók, publikációk
3 évi referenciamunka (legalább 3 db)

A nyilatkozatok megtételekor elegendő az ajánlattevő aláírásával ellátott, szabadon megfogalmazott (nincs rá kötelező formanyomtatvány) dokumentum, mely tartalmazza a **nyilatkozatot** arról, hogy az adott vállalkozás nem áll végelszámolás, csőd, felszámolás alatt; nem volt korábban közbeszerzésből kizárva hamis adatszolgáltatás miatt; nem történt számviteli vagy verseny-felügyeleti jogszabálysértés; nem állapítottak meg korábbi közbeszerzési szerződés megszegését. Meg kell nevezni azokat az elkülönített állami pénzalapokat is, melyekkel szemben fizetési kötelezettség áll fenn. Amennyiben az ajánlattevő erre vonatkozó nyilatkozatában kijelenti, hogy sem a Munkaerő-piaci Alappal, sem a Központi Nukleáris Pénzügyi Alappal nem áll kapcsolatban (irányukban fizetési kötelezettség nincs), úgy nem szükséges bekérnie a két alaptól származó igazolást.

Az egységes adóigazolás a járulék igazolására vonatkozó adatokat is tartalmazza, nincs tehát szükség külön a társadalombiztosítási igazolás bekérésére. A hatósági igazolások esetében az igazolás megkérések egyértelműen jelezni kell, hogy azt közbeszerzési eljárásban való részvételhez kérik (befolyásolja a kiadott igazolás tartalmát).

A beérkezett ajánlatokat a bírálóbizottság formai szempontból ellenőrzi: megvizsgálja, hogy az ajánlati felhívásban szereplő minden dokumentum hiánytalanul, a megfelelő példányszámban beérkezett-e. Amennyiben a bizottság hiányt állapít meg, írásban hiánypótlásra szólítja fel az ajánlattevőt, megjelölve a hiánypótlási határidőt (a Kbt. alapján ez legfeljebb tíz nap lehet). A hiánypótlások beérkezését követően, a formailag hiánytalan ajánlatok közül az értékelő-bizottság (a gyakorlatban a bontási és az értékelő-bizottság általában ugyanazon tagokból áll) témánként rangsorolja a beérkezett ajánlatokat. (Azon ajánlattevő ajánlatát, aki nem tett eleget határidőre hiánypótlási kötelezettségének, nem bírálják el.)

A rangsor az alábbi módon alakul ki:

- az ajánlati felhívásban közzétett minden részszerpontot ajánlatonként a bizottság 1-50 pontig értékeli (Példa két részszerpont esetén: 1. részszerpont – például megvalósíthatóság – 40 pont, 2. részszerpont – például ajánlati ár – 45 pont);
- az egyes részszerpontokra adott pontértéket súlyozza a kiírásban szereplő adott részszerpontra vonatkozó számmal. (Legyen az 1. részszerpont súlyszáma 4, a 2. részszerpont súlyszáma 3. Ekkor a súlyozott értékek a következők: az 1. részszerpont esetében $40 \times 4 = 160$, a 2. részszerpont esetében $45 \times 3 = 135$.)
- összegzi a súlyozott értékeket, így kialakul az ajánlat súlyozott összpontszáma ($160 + 135 = 295$).

E pontszámok alapján témánként kialakul az ajánlattevők sorrendje. A legmagasabb súlyozott összpontszámot elérő ajánlattevő az adott téma nyertese (akivel a szerződést megkötik a felhívásban megjelölt időpontban). Ezt követően az **eredményhirdetésen** (helye és időpontja az ajánlati felhívásban szerepel) sor kerül valamennyi ajánlatra adott rész-, illetve összpontszámok ismertetésére, illetve a témában nyertes ajánlattevő kihirdetésére. Az eredményhirdetés nyilvános, amelyben az összes ajánlattevőnek joga van részt venni. Az eljárás nyertese az eredményhirdetésen nyilatkozik arról, hogy a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló törvény alapján mikro-, kis- vagy középvállalkozásnak minősül-e, illetve a törvény hatálya alá nem tartozó szervezet. Az értékelésről szintén írásbeli értesítést kapnak az ajánlattevők a kihirdetéstől számított öt munkanapon belül.

6. Az uniós eljárásokkal foglalkozó hazai intézmények

Az európai közbeszerzési piac lehetővé teszi a nemzetközi piacra lépést, jelentős exportlehetőségeket kínálva ezzel. Számos magyar vállalkozás képes lenne a közbeszerzésekben általában szereplő tételek nagy részét az EU-ban elvárt minőségben és mennyiségben előállítani, így sikerrel pályázhatna az európai uniós közbeszerzésekre. **Naponta átlagosan több ezer közbeszerzési tendert írnak ki**, amelyeket az EU Hivatalos Lapjának mellékleteként publikálnak.

Az Európai Unióban létrehozott Euro Info Központ (EIC) hálózatának célja a kis- és középvállalkozások felkészítése az egységes európai piac kihívásaira (információ, tanácsadás, segítségnyújtás, üzleti partnerközvetítés). Magyarország teljes jogú tagja e nemzetközi hálózatnak. A hazánkban működő hét Euro Info Központ csaknem mindegyike foglalkozik közbeszerzésekkel. Tanácsadással segítik a vállalkozásokat, felhívják figyelmüket az éppen aktuális EU tenderekre, valamint segítséget nyújtanak az ajánlatok elkészítéséhez is. A magyarországi EIC-k elérhetősége megtalálható a „Dokumentumtárak, könyvtárak és egyéb információs források” című fejezetben.

Újonnan kifejlesztett szolgáltatás az úgynevezett TSS (Tender Support System, azaz Pályázást segítő Rendszer) szoftver, amely automatizált tendertovábbító rendszer. Ennek alkalmazásával lehetővé válik a több ezres, naponta frissülő EU adatbázisból az ügyfél igénye szerinti EU-tender kiválasztása. A rendszer képes e-mailben akár napi rendszerességgel kiküldeni a cég igényei szerinti tenderfelhívásokat. E lehetőség kihasználásához elegendő e-mail címmel rendelkezni. Bővebb felvilágosítást a hazai EIC-k adnak.

ITDH Euro Info Központ

Honlapján rendszeres szemlézés található az EU-s tenderekről:

www.itd.hu/eibudapest

BAU-DOK Alapítvány

Magyar nyelvű szemlézések készítése az EU közbeszerzési pályázatairól, naprakész adatszolgáltatás a tenderekről, pályázati anyag összeállítása.

1016 Budapest, Avar u.10.

Tel./fax: (1) 279-0375

E-mail: tenderker@matavnet.hu

Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány

A tevékenységei közé tartozó Phare-program keretében a megyeszékhelyeken működő Helyi Vállalkozói Központok szolgáltatásai között is szerepel a közbeszerzésekhez kapcsolódó tanácsadás. (lásd részletesebben a „Dokumentumtárak, könyvtárak és egyéb információs források” című fejezetben.)

1062 Budapest, Bajza u. 31.

Tel: (1) 342-3717

TANÚSÍTÁS

A tanúsítási tevékenység célja annak igazolása, hogy valamely termék, irányítási rendszer, illetőleg szakember felkészültsége az előírt követelményeket kielégíti, azaz megfelel akár a jogszabályok, akár meghatározott szabvány követelményeinek. A megfelelésségre kiadott tanúsítvány objektív bizonyítékul szolgál, mindenütt elfogadható és szükségtelenné teszi a párhuzamos értékelések lefolytatását.

A különböző jogszabályok vagy szabványok előírásainak megfelelően lefolytatandó tanúsítási tevékenység három fontosabb területre koncentrálódik. Ezek a terméktanúsítás, a rendszertanúsítás és a személyzettanúsítás.

1. Terméktanúsítás

A megfelelési-értékelési eredmények kölcsönös elismerésének, a termékek elfogadásának egyik alapfeltétele, hogy egységes jogszabályok, szabályozási rendszerek, szabványok és vizsgálati, tanúsítási módszerek létezzenek.

1.1. Terméktanúsítással összefüggő alapfogalmak

Megfeleléség: Termékre, eljárásra vagy szolgáltatásra előírt követelmények teljesülése.

Megfeleléség-értékelés: Minden olyan tevékenység, amely közvetlenül vagy közvetve annak megállapítására irányul, hogy az előírt követelmények teljesülnek-e.

Tanúsítás: Olyan eljárás, amelynek alapján egy harmadik fél írásban igazolja, hogy valamely termék, eljárás vagy szolgáltatás megfelel az előírt követelményeknek.

Minőségi tanúsítvány: A tanúsítási rendszer szabályai szerint kibocsátott olyan dokumentum, amely bizalmat kelt az iránt, hogy a szabályszerűen azonosított termék, eljárás vagy szolgáltatás megfelel bizonyos szabványnak vagy egyéb normatív dokumentumnak.

Megfeleléségi jel: A tanúsítási rendszer szabályai szerint kibocsátott vagy alkalmazott védett jel, amely azt igazolja, hogy a termék, eljárás vagy szolgáltatás nagy valószínűséggel megfelel bizonyos szabványnak vagy egyéb normatív dokumentumnak.

Megfeleléségi nyilatkozat: A gyártó nyilatkozata, amelyben saját felelősségére kijelenti, hogy a termék, eljárás vagy szolgáltatás megfelel az előírt követelményeknek.

Irányelv (Direktíva): Az a jogi eszköz, amellyel az Európai Unió kötelezheti a tagállamokat, hogy meghatározott időre módosítsák nemzeti jogszabályukat vagy fogadjanak el újakat annak érdekében, hogy az irányelvekben kitűzött célokat elérjék. Az irányelv kötelező az elérendő célokat tekintve, de a módszerek megválasztása a tagországokra van bízva.

CE-jelölés: Az ipari termékeken feltüntetett CE-jelölés (Conformité Européenne) azt jelenti, hogy az a személy, aki a jelölést feltüntette, ellenőrizte, hogy a termék valóban megfelel a rá vonatkozó jogszabály követelményeinek és a termék átesett az előírt megfelelés-értékelési eljáráson.

1.2. A terméktanúsítás uniós gyakorlata

1.2.1. Általános elvek

A gyártók, a vevő és a felhasználók gyakran szeretnének bizonyosak lenni afelől, hogy a termék ténylegesen megfelel valamely szabványnak vagy követelményrendszernek. Azokban az esetekben, amikor a termékek az országhatárt átlépve külföldi piacokra kerülnek, a nemzeti rendszerek közötti eltérések azt eredményezhetik, hogy ugyanazon terméken jelentős pluszköltség ellenében ismételt vizsgálatokat kell végezni. Az ismételt vizsgálat és a követelmények közötti eltérés kereskedelmi korlátként is jelentkezhet, és felesleges pluszköltségekkel terhelik a terméket.

A termékek szabad áramlásának megvalósításához az Európai Unió arra törekszik, hogy megszüntesse ezeket a kereskedelmi korlátokat. Ezt egyrészt úgy kívánja elérni, hogy ösztönzi a vizsgálati eredmények és tanúsítványok kölcsönös elismerését, másrészt pedig azáltal, hogy a nemzeti jogi követelményeket egységes európai szabályokkal váltja fel. Az azonos jogi szabályozások és kölcsönös elismerések a gazdasági szereplők számára egyenlő feltételeket teremtenek, továbbá biztosítják, hogy **a gyártó vagy importáló az Európai Unióban bárhol bevezetheti vagy forgalmazhatja termékét.**

A belső piachoz tartozó államoknak meg kell teremteniük a közösségi szabályoknak megfelelő termékek termelésének feltételeit, garantálniuk kell, hogy a piacra kerülő valamennyi termék megfelel az előírásoknak. A saját területükön szavatolniuk kell a többi tagállamból érkező termékek szabad mozgását. Ez a rendszer azonos szabályozást igényel valamennyi tagállamban.

1.2.2. Az új megközelítés

Mint az előző fejezetekből ismeretes, az Európai Unió a jogszabályok összehangolása céljából ún. direktívákat (irányelveket) ad ki, melyek tatalmát a tagországoknak át kell venniük saját jogrendszerükbe, a velük ellentéte jogszabályokat pedig hatálytalanítaniuk kell.

Az ún. új megközelítésű irányelveket olyan területekre dolgozták ki, amelyek felett a kormányzatoknak feltétlenül felügyeletet kell gyakorolniuk. Ilyen területek **a biztonság-, a környezet- és az egészségvédelem.** Jelenleg több mint húsz ilyen irányelv létezik, többek között olyan területekre vonatkozóan, mint a gépipari termékek, villamos berendezések, építési termékek, felvonók, játékok stb.

Az új megközelítésű irányelvek keretfeltételeket tartalmaznak, a termékekre vonatkozóan csak a lényeges követelményeket határozzák meg. Ezen irányelvek szerint a termék bárhol az Európai Unióban forgalomba hozható. A részletes követelményeket az európai szabályok, az új megközelítésű irányelvekhez harmonizált szabványok tartalmazzák. A gyártó számára a szabványok betartása eleve garantálja a jogszabályi követelményeknek való megfelelést. (Lásd részletesebben a „Szabványok” című fejezetben.

1.2.3. A globális megközelítés

A megfelelőség-értékelés és a tanúsítás területére újfajta megközelítési módot dolgoztak ki, az ún. globális megközelítést. Ennek célja, hogy olyan feltételeket teremtsenek, amelyek lehetővé teszik **a kölcsönös elismerés elvének érvényesülését** a jogilag szabályozott

Törölt: ¶

területeken. E területeken az új megközelítésű irányelvek alapján, bejelentett (notifikált) szervezetek végzik a megfelelőség-értékelést. A jogilag nem szabályozott területeken a vizsgáló és tanúsító szervezetek között kölcsönös elismerési megállapodások kötésével lehet biztosítani a termékek szabad mozgását.

Az irányelvek **igazolási eljárásokat** is előírnak, amelyek révén értékelhető a termékek megfelelősége. A termékeknek át kell esniük az igazolási eljárásokon ahhoz, hogy az Európai Unióban bárhol forgalmazhatók legyenek. Az eljárások termékenként és irányelvenként változnak. Bizonyos esetekben, többnyire akkor, ha kifejezetten komoly veszélyről van szó, az a követelmény, hogy az értékelést független szervezet végezze. Más esetekben pedig akkor van szükség független értékelésre, ha a termékek nem a harmonizált európai szabványokkal összhangban készültek.

A követelményeknek megfelelő termékeken fel kell tüntetni a **CE-jelölést** (Conformité Européenne), amely azt jelenti, hogy a termék biztonságos, megfelel a jogszabályi követelményeknek. **Az ilyen termék az Unión belül bárhol értékesíthető.** (Lásd bővebben az 1.2.6. pont alatt)

1.2.4. Modulok

A 93/465/EGK tanácsi határozat rendelkezik a megfelelőség-értékelési eljárások különböző szakaszaiban alkalmazható megfelelőség-értékelési modulokról és az irányelvek szerint alkalmazható CE-jelölés feltüntetéséről. E határozat modulokra vonatkozó részét az MSZ 25051:1996 számú magyar szabvány tartalmazza. Az A-tól H-ig terjedő modulok **a különféle megfelelőség-értékelési eljárásokat határozzák meg.** Pl. az A-modul szerint a megfelelőség-értékelést a gyártó végzi, míg a H-modul szerint a gyártó által működtetett minőségirányítási rendszert bejelentett szervezet felügyeli.

1.2.5. Bejelentett szervezetek

Ha egy irányelv előírja a termékek, illetve a gyártó minőségirányítási rendszerének független vizsgálatát, tanúsítását, akkor ezeket olyan szervezetekkel kell végezniük, amelyeknek az irányelvben foglaltak szerint vizsgálati, tanúsítási tevékenység végzésére az Európai Unió illető tagországának kormányától **engedélyük van,** és amelyeket a tagország **bejelentett az Európai Bizottságnak.** Ezek a szervezetek lehetnek vizsgáló, tanúsító vagy ellenőrző szervezetek.

A kormányok vállalják a felelősséget azért, hogy a bejelentett (notifikált) szervezetek a vonatkozó irányelvben előírt szakértelem kritériumait teljesítik. A notifikált szervezetekkel szemben általában követelmény, hogy megfeleljenek az EN 45000 vagy EN ISO/IEC 17000 szabványsorozat előírásainak. Valamely tagország minden egyes irányelv esetében egynél több szervezetet is bejelenthet. Számos bejelentett szervezet a magánszektorban működik.

1.2.6. A CE-jelölés alkalmazása

A terméken feltüntetett CE-jelölés azt jelképezi, hogy a termék minden rá vonatkozó irányelv (egy termékre több irányelv is vonatkozhat) rendelkezéseinek megfelel és a szükséges megfelelőség-értékelési eljárást elvégezték. Ebből következik, hogy a tagállamoknak nincs joguk korlátozni a CE-jelölést viselő termékek piacra vitelét, kivéve, ha a termék bizonyított

nem megfelelősége ilyen intézkedéseket indokoltá tesz. Jelenleg az Európai Unión belül a CE-jelölést viselő termékek szabad mozgása valósul meg.

Általánosságban elmondható, hogy ha a megfelelőség-értékelési eljárásba nem kell harmadik felet (független tanúsítót) bevonni, akkor bárki alkalmazhatja a CE-jelölést, amennyiben betartja a műszaki szabályozás követelményeit. Ugyanakkor, ha az irányelv harmadik fél (független tanúsító) bevonását írja elő, akkor a gyártó köteles tanúsításra jelentkezni valamely Európai Bizottságnak bejelentett szervezetnél. Ma már vannak ilyen hazai szervezetek.

1.3. A terméktanúsítás hazai helyzete

1.3.1. Az irányelvek átvétele

Magyarország a jogharmonizáció során különös fegyelmet fordított és fordít az új megközelítésű irányelvek átvételére. 1997-től kezdődően mára **az irányelvek többségét már bevezettük**. Az egyes minisztériumok rendeletek formájában veszik át az irányelveket. Az irányelv alkalmazási területe, a termékek köre határozza meg, hogy melyik minisztérium veszi át az adott irányelvet. A legtöbb új megközelítésű irányelvet a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (illetve elődje) vette át. Mivel az irányelvek tartalmi és nem szó szerinti átvétele kötelező, az uniós piacra történő szállítás (gyártás) esetén célszerű megismerni az eredeti irányelv előírásait is.

1.3.2. A műszaki termékek megfelelősége, tanúsítása

Az irányelvek átvételével lényegesen megváltozott a megfelelőség-értékelés és tanúsítás hazai helyzete. **Ma már a szabványok alkalmazása önkéntes, aminek következtében nem csak a szabványoknak megfelelő termékek kerülhetnek forgalomba.** A rendeletek csak az alapvető biztonsági követelményeket írják elő, a megvalósítás módját az ún. **harmonizált szabványokra** bizzák. Amennyiben a harmonizált szabvány követelményeit a gyártó betartja, terméke meg fog felelni a jogszabályi előírásoknak is. **Ha a gyártó – választási szabadságával élve – a szabványtól eltérő műszaki megoldást alkalmaz, ezt megteheti, de kénytelen viselni annak költségét, hogy igazolja terméke jogszabálynak való megfelelőségét. (Lásd bővebben a „Szabványok” című fejezetben.)**

Megváltozott a termékek forgalomba hozatalának feltétele is. Míg korábban csak néhány hatóságilag kijelölt intézmény engedélyével lehetett forgalmazni a terméket, addig ma már **bármely, szakmailag felkészült szervezet kérheti kijelölését** a jogszabálynak való megfelelőség igazolására. Ez esélyegyenlőséget teremt a vizsgálat és tanúsítás terén, visszaszorítja egyes szervezetek indokolatlan monopolhelyzetét, a gyártók és fogyasztók számára biztosítja a több vizsgáló, tanúsító szervezet közötti választás lehetőségét, egyszersmind megakadályozva, hogy a nem megfelelő szervezetek folytathassák tevékenységüket.

A 182/1997. (X.17.) Korm. rendelet tartalmazza ezen szervezetekkel szemben támasztott általános követelményeket. A kormányrendeletre kapcsolódóan az egyes minisztériumok meghatározták a kijelölés részletes szabályait. A felhatalmazott szervezetek száma eléri a harmincat. Mindig az adott rendelet határozza meg, hogy a termék megfelelőség-értékelési eljárásba szükséges-e bevonni kijelölt szervezetet vagy sem. Az értékelési eljárás módjától függetlenül a gyártónak kell nyilatkoznia a termék jogszabálynak megfelelőségéről.

Az 1993. évi X. törvény a termékfelelősségről kimondja, **hogy a termék gyártója felel a termék hibája által okozott kárért.** A gyártót az e törvényben meghatározott felelősség az adott termék forgalomba hozatalától számított tíz évig terheli. A fogyasztóvédelemről szóló törvény szerint csak biztonságos termék hozható forgalomba, amelyek ellenőrzését piacfelügyeleti hatóságok végzik.

A termékek tanúsítása mind a jogilag szabályozott, mind a jogilag nem szabályozott területen a gyártók, forgalmazók számára objektív bizonyíték a termék szabványának vagy jogszabálynak való megfelelésének igazolására. A tanúsítási tevékenység általában a nemzeti szabványokban leírt eljárások szerint történik.

1.3.3. A PECA – jegyzőkönyv

Magyarország és az Európai Unió között 2001-ben lépett hatályba az ún. PECA-jegyzőkönyv. A megállapodás hat ipari ágazat termékeinek teszi lehetővé az európai uniós belső piacra jutását a megfelelési-értékelési eredmények és tanúsítványok kölcsönös elismerésével, azaz a kereskedelem műszaki akadályainak megszüntetésével.

A megfelelési-értékelési eredmények és tanúsítványok kölcsönös elfogadása azt jelenti, hogy a felek kölcsönösen elismerik az egymásnak bejelentett (notifikált) megfelelési-értékelést végző szervezetek vizsgálati eredményeit, tanúsítványait. A termékek kereskedelmi forgalomba hozatalához e vizsgálatok és tanúsítások ismételt elvégzése nem szükséges. Az egyik fél területén jogszerűen forgalomba hozott termékek a másik fél területén is jogszerűen forgalomba hozhatók. A jegyzőkönyv hatálya alá tartozó termékek, illetve eljárások:

- gépek,
- kiefeszültségű villamos termékek,
- elektromágneses összeférhetőség,
- melegvíz-kazánok hatásfok-követelményei,
- gázkészülékek,
- orvostechikai eszközök,
- emberi felhasználásra kerülő gyógyszerek helyes laboratóriumi gyakorlata,
- emberi felhasználásra kerülő gyógyszerek helyes gyártási gyakorlata.

Ezek a termékek és technológiák olyan feltételekkel forgalmazhatók, illetve fogadhatók el, mintha részesei lennének az Európai Unió egységes belső piacának.

1.4. A terméktanúsításhoz kapcsolódó szervezetek

Az érvényes kijelöléssel rendelkező szervezetekről a rendeleteket kibocsátó minisztériumoknál lehet tájékozódni (jelentős számukra való tekintettel felsorolásukra e helyen nincs mód).

Gazdasági és Közlekedési Minisztérium

1055 Budapest, Honvéd u. 13-15.

Tel: (1) 374-2700, fax: (1) 374-2925

Internet: www.gkm.hu

Magyar Szabványügyi Testület

1091 Budapest, Üllői út 25.

Tel: (1) 456-6800, fax: (1) 456-6823

Internet: www.mszt.hu**Európai Tájékoztató Központ**

1052 Budapest, Bárci I. u.1-3.

Tel: (1) 327-1711, fax: 327-1716

Internet: www.eudelegation.hu**Magyar Kereskedelmi és Iparkamara**

1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 6-8.

Tel: (1) 474-5100, fax: (1) 474-5105

Internet: www.mkik.hu**1.5. Ajánlott jogszabályok, szakkiadványok, internetes honlapok**

1. 1993. évi X. törvény a termékfelelősségről
2. 1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről
3. 1995. évi XXVIII. törvény a nemzeti szabványosításról
4. 182/1997. (X.17.) Korm. rendelet a műszaki termékek megfelelőségét vizsgáló, ellenőrző és tanúsító szervezetek kijelöléséről
5. 4/1999. (II.24.) GM rendelet a műszaki termékek megfelelőségét vizsgáló, ellenőrző és tanúsító szervezetek kijelölésének részletes szabályairól
6. 84/2001. (V.30.) Korm. rendelet az Európai Megállapodáshoz kapcsolódó, a megfelelőség értékeléséről és az ipari termékek elfogadásáról szóló Jegyzőkönyv kihirdetéséről
7. A Magyar Szabványügyi Testület és a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara közös útmutató füzet sorozata az új megközelítésű irányelvekről és az egységes európai piac működésének általános szabályairól
8. www.gkm.hu
9. www.mszt.hu
10. www.eudelegation.hu
11. www.mkik.hu

2. Irányítási rendszerek tanúsítása

A legtöbb kis- és középvállalkozás számára gondot jelent a minőségirányítási rendszer bevezetése, mert

- nehézségek merülnek fel a szabványok megértésében és alkalmazásában;
- kevés a rendelkezésre álló erőforrás;
- a minőségirányítási rendszer fenntartása költséges.

Annak érdekében, hogy a vállalkozás piaci értéke, mint forgalomképes áru megmaradjon, rugalmassága növekedjen, több idő jusson a piaci információk megszerzésére, stratégiai kérdésekre, a felelősségi körök és hatáskörök egyértelműek legyenek, a vezetés egyik hatékony eszközeként **mindenképpen célszerű a minőségirányítási, vagy környezetközpontú irányítási rendszer bevezetése és tanúsítása. Ennek révén a**

vállalti működés folyamatosabb és ellenőrizhetőbb lesz, s ezt partnerei előtt is bizonyítani tudja a cég.

2.1. A rendszertanúsítással összefüggő néhány fogalom és szabvány

MSZ EN ISO 9000:2001 (ISO 9000:2000) – Minőségirányítási rendszerek. Alapok és szótár.

MSZ EN ISO 9001:2001 (ISO 9001:2000) – Minőségirányítási rendszerek. Követelmények.

MSZ EN ISO 9004:2001 (ISO 9004:2000) – Minőségirányítási rendszerek. Útmutató és a működés fejlesztéséhez.

MSZ EN ISO 14001:1997 (ISO 14001:1996) – Környezetközpontú irányítási rendszerek. Követelmények és alkalmazási irányelvek.

Irányítási rendszer: a vállalati politika és a célok megfogalmazására, valamint a célok elérésére szolgáló rendszer.

Minőségirányítási rendszer: irányítási rendszer valamely szervezet vezetésére és szabályozására a minőség szempontjából.

Minőségirányítási kézikönyv: dokumentum, amely meghatározza egy szervezet minőségirányítási rendszerét.

Audit-kritérium: összehasonlítási alapként használt előirányzatok, eljárások vagy követelmények összessége.

Audit-bizonyíték: az audit-kritériumokra vonatkozó, igazolható feljegyzések, ténymegállapítások vagy egyéb információ.

Audit: audit-bizonyítékok nyeresére és ezek objektív kiértékelésére irányuló módszeres, független és dokumentált folyamat annak meghatározására, hogy az audit-kritériumok milyen mértékben teljesülnek.

Akkreditálás: olyan eljárás, amellyel egy erre felhatalmazott szerv elismeri, hogy valamely szerv vagy személy alkalmas meghatározott feladatok elvégzésére.

2.2. Irányítási rendszerek tanúsítási gyakorlata

A minőségirányítási rendszerek alkalmazása ma már széles körben elterjedt. Nem csak a **szervezet jól felfogott érdeke** kívánja meg, hanem számos jogszabály is előírja a minőségirányítási rendszerek működtetését, azaz egyes esetekben a termékek megfelelőségének igazolásához feltétel a minőségirányítási rendszer megléte. A jogilag nem szabályozott területen pedig a **vevői bizalom erősítésének** fő eszköze.

A minőségirányítási rendszert bevezető cégek száma az évek során folyamatosan emelkedett. Ennek egyik oka, hogy Magyarországon a szervezetek minőség iránti elkötelezettsége nőtt, illetve azok a szervezetek, amelyek a minőségirányítási rendszer bevezetése mellett döntöttek,

pályázhattak minisztériumi támogatásokra. A minőségirányítási rendszer előnye, hogy **a cég működésében előtérbe kerül a vevőközpontúság**, a folyamatos fejlesztésre való törekvés, a rendszerszemlélet, a tényeken alapuló döntéshozatal, és kölcsönösen előnyös kapcsolatok kialakítása a beszállítókkal. **Segítségével a gyártott termék vagy a kínált szolgáltatás piaci pozícióját, versenyképességét erősíthetik a cégek.**

Magyarországon több mint hétezer cég van tanúsítva az ipar és a szolgáltatás különböző területein. A tanúsítást megrendelő vállalatnak figyelmet kell fordítani arra, hogy a kiválasztott tanúsító szervezet rendelkezik-e a Nemzeti Akkreditáló Testület vagy más nemzetközi akkreditáló testület **akkreditációjával**.

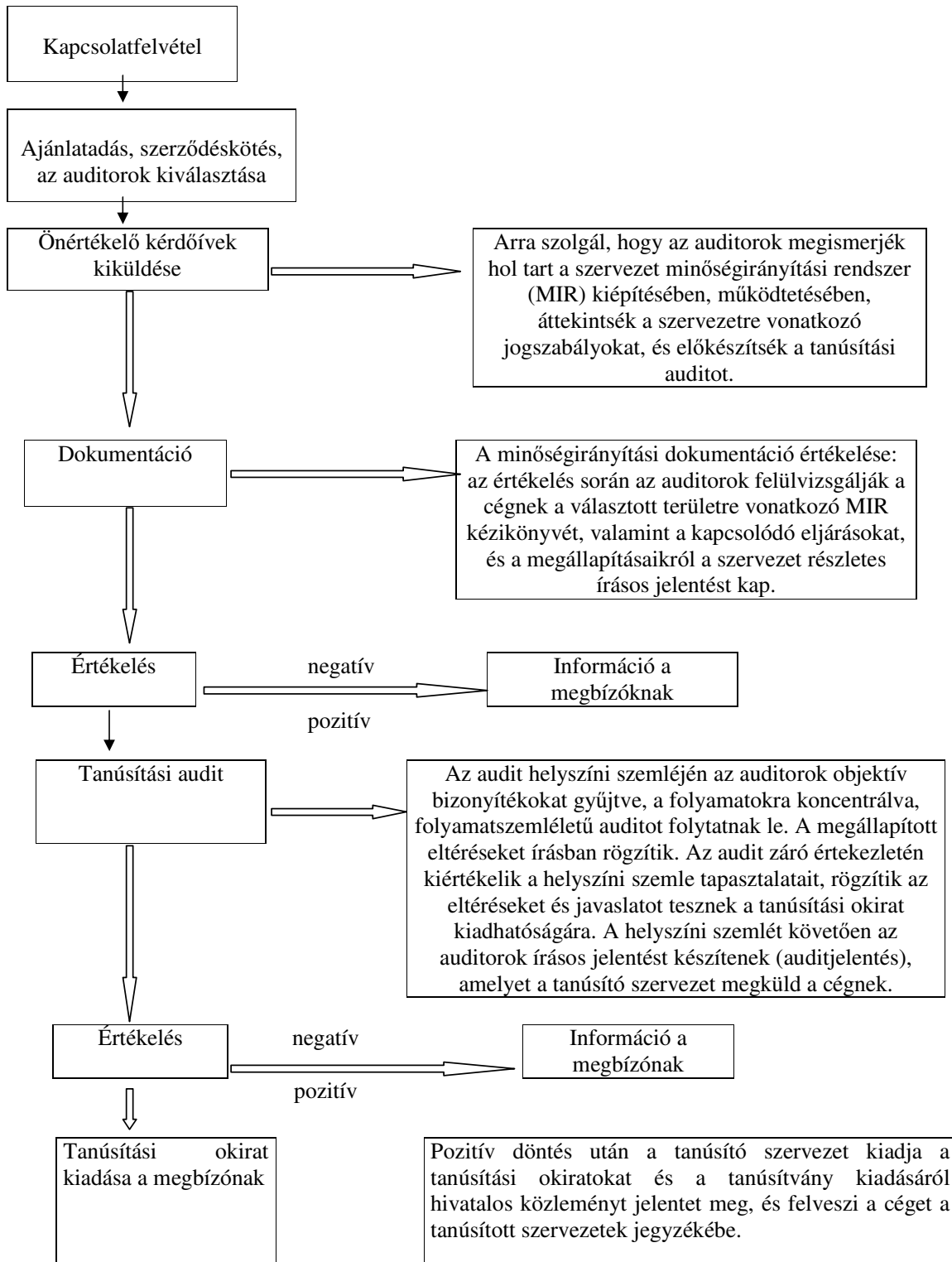
Az 1990-es évek elején létrejött az Irányítási Rendszereket Tanúsító Szervezetek Nemzetközi Hálózata (IQNet – The International Certification Network), amelynek tagszervezetei – a tagok kölcsönös együttműködési megállapodása értelmében – a kiadott tanúsítványokat 32 országban elismerik. Az IQNet-nek minden országból egy tagszervezete lehet, Magyarországról a Magyar Szabványügyi Testület a teljes jogú tagja 1998 óta.

Kezetben a magyarországi cégeknek az MSZ EN ISO 9001/9002/9003:1996 szabvány követelményeinek megfelelő minőségbiztosítási rendszerük volt, ezen vállaltoknak 2003. december 14-ig át kellett térniük a 2001. március 1-jén kiadott MSZ EN ISO 9001:2001 szabvány alkalmazására. A már tanúsított szervezetek ezt az évenként ismétlődő felügyeleti auditok alkalmával vagy a tanúsítvány lejártakor (az okirat-megújító eljárás alkalmával) tehetik meg.

Az ISO (Nemzetközi Szabványügyi Szervezet) rendszeresen és előírt időszakokban átvizsgálja a korábban kiadott szabványait, ennek célja, hogy megállapítsák, hogy a szabvány bizonyos idő – általában öt év – eltelte után még kielégítik-e a műszaki-gazdasági haladás eredményeként jelentkező követelményeket. Az ISO-9000-es szabványsorozat az ISO 1994-ben átvizsgálta és kisebb módosításokat hajtott végre rajta. Az újabb revízió eredményeként 2000. december 15-én adták ki az ISO 9001:2000 szabványt, ami a tanúsítási követelményeket, továbbá az ISO 9000:2000 szabvány, amely a minőségirányításhoz kapcsolódó definíciókat tartalmazza, és az ISO 9004:2000 szabvány, amely útmutató a működés fejlesztéséhez.

A tanúsítás egyik feltétele bizonyítottan legalább három hónapja működő minőségirányítási rendszer. A sikeres tanúsító audit érdekében lehetőségük van a szervezeteknek **előauditot** kérni a tanúsító szervezettől. Az audit költsége a cég nagyságától, tevékenységétől, annak összetettségétől és a dokumentáció terjedelmétől is függ. A tanúsító audit után a tanúsító szervezet részletes jelentést készít a cégnél végzett átvizsgálásról. Sikeres tanúsító audit esetén a tanúsító okirat három évre szól, évente szükséges azonban **felügyeleti auditot** tartani, amelynek során az auditáló szervezet ellenőrzi a szabványnak való megfelelést, értékeli a változásokat és a folyamatos fejlesztésre való törekvést. Amennyiben a tanúsító audit során a megfelelő indoklással kizárt elemeken kívül nem működő rendszerelemet találnak az auditorok, **utóaudit** szükséges.

Példa az MSZ EN ISO 9001:2001 szabvány szerinti tanúsítási eljárás lépéseire

2.3. Néhány akkreditált tanúsító szervezet

Magyar Szabványügyi Testület Tanúsítási Titkárság

Minőségirányítási rendszerek tanúsítása

Környezetközpontú irányítási rendszer tanúsítása

1091 Budapest, Üllői út 25.

Postacím: 1450 Budapest 9. Pf. 24

Tel: 456-6928, fax: 456-6940

E-mail: cert@mszt.hu

Internet: www.mszt.hu

Ügyfélfogadás: hétfőtől-csütörtökig: 8.00-16.30, pénteken: 8.00-14.00

SGS Hungária Kft.

1124 Budapest, Sirály u.4.

Tel:309-3300, fax: 309-3333

Internet: www.sgs.hu

TÜV Rheinland InterCert Kft.

1061 Budapest, Paulay Ede u. 52.

Tel: 461-1100, fax: 4611199

Internet: www.tuv-rheinland.hu

2.4. További információforrások

Magyar Minőség Társaság

1091 Budapest, Üllői út 25.

Tel: 456-6951, fax: 456-6954

Internet: www.quality-mmt.hu

Minőségügyi Tanácsadók Szövetsége

1061 Budapest, Paulay Ede u. 52.

Tel: 461-1260, fax: 461-1199

SZABVÁNYOK

2003. január 01-jén új fejezet kezdődött a magyar szabványosítás több mint száz éves történetében, mivel a Magyar Szabványügyi Testület mindhárom európai szabványügyi szervezetnek teljes jogú tagjává vált. Ezzel a **magyar szabványosítás európai csatlakozása megtörtént**, az európai szabványok részévé váltak a magyar szabványrendszernek, ugyanúgy mint az Európai Unió tagországaiban.

A szabványosítás szerepe, jelentősége az utóbbi évtizedekben **felértékelődött Európában**. Köszönhető ez többek között annak, hogy a szabványosítás alapfunkciója – a kereskedelem műszaki akadályainak felszámolása – az egységes európai belső piac kiépítésével egyidejűleg kiteljesedett. Ezen túlmenően a jogalkotás, az európai műszaki szabályozás is támaszkodik a szabványokra. A műszaki irányelvekben megfogalmazott követelmények teljesítésének legkézenfekvőbb módja a direktívákhoz az európai szabványügyi szervezetek által kidolgozott, „harmonizált” szabványokban lefektetett előírások betartása. E rendszer **önkéntesen, kényszerítő eszközök nélkül működik**, széles alapokon nyugszik, a közérdeket szolgálja, és fő működési elvként a **közmegegyezést** vallja és alkalmazza.

Az európai szabványosításban való részvétel, más szervezetekhez hasonlóan, a **kis- és középvállalkozások számára** is olyan lehetőségeket teremt, amelyek hasznosak a piacra jutáshoz és az ott megszerzett pozíciók megtartásához. Ez jelenti egyrészt a megfelelő **érdekérvényesítés lehetőségét** az európai szabványok kidolgozásának folyamatában, másrészt **a szabványosítási tevékenység eredményének hasznosítását**, a szabványok alkalmazását a tevékenységükben. A szabványosítással összefüggő információk felhasználása olyan előny, amely **növeli a szervezet eredményességét, elismertségét** az európai piacon.

1. Alapfogalmak, főbb működési elvek

1.1. A szabványosítás és a szabvány fogalma

Szabványosítás: olyan tevékenység, amely általános és ismételten alkalmazható megoldásokat ad fennálló vagy várható problémákra, azzal a céllal, hogy a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb legyen. A tevékenység elsősorban a szabványok kidolgozásából, kibocsátásából és alkalmazásából áll. A szabványosítás egyik fontos eredménye, hogy fokozza a termékek, az eljárások és a szolgáltatások rendeltetésszerű alkalmasságát, elhárítja a kereskedelem akadályait és elősegíti a műszaki együttműködést.

Szabvány: elismert szervezetek által jóváhagyott, közmegegyezéssel elfogadott olyan dokumentum, amely tevékenységekre vagy azok eredményére vonatkozik és olyan, általános és ismételten alkalmazható szabályokat, útmutatókat vagy jellemzőket tartalmaz, amelyek alkalmazásával a rendező hatás az adott feltételek között a legkedvezőbb. A szabványnak a tudomány, a műszaki gyakorlat és a tapasztalat letisztult eredményein kell alapulnia, és a közösség érdekeit optimálisan kell szolgálnia.

1.2. Szabványügyi szervezetek

A szabványügyi szervezet olyan szabványosító szervezet, amelyet nemzeti, regionális vagy nemzetközi szinten elismernek, s amelynek fő funkciója a közösség számára hozzáférhető szabványok kidolgozása és jóváhagyása vagy elfogadása.

1.2.1. Nemzetközi szabványügyi szervezetek

Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO):

A Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (International Organization for Standardization, rövid nevén az ISO) a második világháborút követően, 1947. február 23-án kezdte meg tevékenységét az ipar minden területén, a villamosipar és a távközlés kivételével. Teljes jogú tagjai a nemzeti szabványügyi szervezetek, jelenleg több mint 130 országból. Fennállása óta több mint 15 ezer nemzetközi szabványt publikált. Az ISO-ban Magyarországot a Magyar Szabványügyi Testület (a továbbiakban: MSZT) képviseli.

Nemzetközi Elektrotechnikai Bizottság (IEC)

A Londonban 1906-ban megalakult IEC az elektrotechnikai területén működik, különös hangsúlyt fektetve a villamos biztonság kérdéseire. Tagjai a villamosipari szabványosítással foglalkozó nemzeti szabványosító szervezetek, több mint 60 országból. Fennállása óta mintegy ötezer nemzetközi szabványt, illetve szabvány jellegű dokumentumot bocsátott ki. Magyarországot az IEC-ben szintén az MSZT képviseli.

1.2.2. Európai szabványügyi szervezetek

Európai Szabványügyi Bizottság (CEN)

A CEN lényegében véve az ISO regionális tükörszervezete, munkája a villamosságon kívül minden területre kiterjed. 1975-ben hozták létre, székhelye Brüsszel. Teljes jogú tagjai jelenleg 21 országból a nemzeti szabványügyi szervezetek, magyar részről az MSZT.

A CEN tevékenységét három alapvető tényező jellemzi. Az első az, hogy **nem kíván ellentétbe kerülni a nemzetközi szabványosítással**, sőt annak eredményeit át akarja ültetni európai síkra. Az ISO és a CEN szabványai közti összhangot a Bécsi Egyezmény biztosítja. Ennek értelmében **a két szervezet összehangolja szabványosítási tervét**, és egyes témák kidolgozásakor a szavazást közös eljárás szerint bonyolítják le, amely lehetővé teszi, hogy ugyanaz a dokumentum egyszerre váljon nemzetközi és európai szabvánnyá.

A másik alapvető tényező az, hogy **a CEN tagjai kötelezettséget vállaltak az európai szabványok szószerinti átvételére** és az azoknak ellentmondó nemzeti szabványok visszavonására. A harmadik tényező pedig az EU jogszabály-alkotási rendjével függ össze. Az EU-ban a jogszabályok összehangolása túl sok időt igényelt, ezért 1985-ben bevezették az ún. új megközelítés (angolul: new approach) elvét. Ettől kezdve a jogszabályalkotók a műszaki szabványozás területén csak biztonsági, egészségügyi, környezetvédelmi és fogyasztóvédelmi kérdésekkel foglalkoznak, s ezek közül is csak az ún. lényeges követelményeket egységesítik, **a részleteket rábízák a szabványosításra**.

Európai Elektrotechnikai Szabványügyi Bizottság (CENELEC):

A CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) 1973-ban alakult, központja Brüsszelben található (a CEN-nel közös székházban), a 22 teljes jogú tagja van. Tagjai a nemzeti szabványosító szervezetek. Magyarországot itt is az MSZT képviseli. A CENELEC az IEC regionális tükörszervezete, munkájának csaknem 75%-át az IEC-szabványok átvétele képezi. Ez kötelezettségvállalást is maga után von az átvett szabványok (általában) változatlan bevezetésére, és az azoknak ellentmondó szabványok visszavonására.

Európai Távközlési Szabványügyi Intézet (ETSI):

Székhelye Sophia Antipolis (Nizza mellett). A távközlés területén szükséges szabványosítási munkák ellátására 1988-ban jött létre. Az ETSI-ben a nemzeti szabványügyi szervezeteken kívül a nemzeti távközlési hatóságok, a gyártók, a szolgáltatók közvetlenül is tagok lehetnek, továbbá olyan országok érdekelt szervei is részt vehetnek társult vagy megfigyelő tagként a munkában, amelyek nem tagjai sem az EU-nak, sem az EFTA-nak.

1.2.3. A nemzetközi és az európai szabványügyi szervezetek kapcsolatai

A CEN és a CENELEC közös politikát folytat, pl. az új tagok felvétele, a szerzői jog és az európai szabványok eladása, valamint az európai szabványoknak való megfelelés tanúsításának területén. Közös a szabványosító munkára vonatkozó eljárási rendszerük is. A CEN és a CENELEC a szabványosítási tevékenység összehangolása érdekében egyezményeket kötött nemzetközi partnereivel. Ezek főleg a következőkre vonatkoznak:

- információcsere;
- együttműködés szabványtervezetek kidolgozásában;
- együttműködés munkák átadásában egyik szervezettől a másiknak;
- meglévő nemzetközi szabványok átvétele;
- szabványok párhuzamos jóváhagyása.

1.2.4. A nemzeti szabványügyi szervezetek

A nemzeti szabványügyi szervezeteket, így az MSZT-t is, eredetileg a nemzeti szabványosítási infrastruktúra megvalósítása céljából hozták létre, de napjainkban ezek már az európai és a nemzetközi szabványosítási rendszerek elválaszthatatlan részei. Ezzel a státusszal általában országonként csak egy szervezet rendelkezhet.

Miután az a cél, hogy azonos szabványok legyenek érvényben, a nemzeti szabványügyi szervezet tevékenységének fő része ma már az, hogy hozzájárul az európai és a nemzetközi szabványosításhoz. Úgy állítja össze és úgy irányítja nemzeti műszaki bizottságait, hogy azok **tükörbizottságai legyenek az európai és a nemzetközi műszaki bizottságoknak**. Elősegíti szakértőinek a tájékoztatását, motiválását és kiküldését oly módon, hogy azok kellőképpen otthonosan mozogjanak az európai és a nemzetközi szabványosítási tevékenységben. Biztosítja az egységes **nemzeti álláspont kidolgozását** a közmegegyezés létrehozása érdekében. Felelős azért, hogy megszervezze az európai és a nemzetközi **szabványtervezetek** körözésért.

Biztosítja továbbá, hogy az európai szabványok beilleszthetők legyenek a nemzeti szabványrendszerbe; továbbá vállalja **egyes titkárságok ellátását** bizonyos európai és

nemzetközi műszaki bizottságokban. Megakadályozza olyan nemzeti szabványok kiadását, amelyre nemzetközi vagy európai szabvány kiadása várható, visszavonja a nemzetközi vagy európai szabvánnyal ütköző nemzeti szabványokat.

1.3. A szabványosítási eljárás

A szabványok kidolgozása, jóváhagyása és közzététele a szabványügyi szervezetek feladata. Nemzetközi szinten az ISO és az IEC, európai szinten a CEN, a CENELEC és az ETSI, nemzeti szinten pedig a nemzeti szabványügyi testületek (Magyarországon az MSZT, Németországban a DIN, Angliában a BSI stb.) adják ki a szabványokat. A szabványkészítés több évre szóló, illetve ebből lebontott éves terveken alapul. A szabványokat műszaki bizottságok dolgozzák ki, ezek munkáját a szabványügyi szervezetek – Magyarországon az MSZT – koordinálja.

A műszaki bizottságok tehát egy-egy meghatározott szakterület szabványosítási feladatainak ellátására létrehozott testületek. Bennük nemzetközi szinten az országok képviselői, nemzeti szinten pedig a gazdálkodó szervezetek, a szakmai érdekképviseleti szervezetek, az ellenőrző és kutatóintézetek, egyetemek stb. egyaránt helyet kapnak. Feladatuk a nemzeti, a nemzetközi és az európai szabványok kidolgozása és ezek tervezeteinek véleményezése. A műszaki bizottsági munka alapja a közmegegyezés (konszenzus). Ez nem jelenti azt, hogy a bizottság minden tagjának minden kérdésben maradéktalanul egyet kell értenie.

„A közmegegyezés tükrözi a szabványok önkéntes jellegét.”

A közmegegyezés olyan általános megegyezés, amelyet az jellemez, hogy a lényeges kérdésekben nincs fenntartott ellenvéleménye az érdekeltek egyik fontos csoportjának sem, továbbá hogy az eljárás során minden érdekelt véleményét igyekeznek figyelembe venni, és megoldást találni minden ütköző álláspontra. **A közmegegyezés tehát nem szükségképpen jelent egyhangú véleményt.** A közmegegyezés ugyanakkor tükrözi a szabályok önkéntes jellegét. Ez biztosítja azt, hogy a szabványt az érintett felek támogatják, és **elkészítésével önkéntes elkötelezettséget vállaltak a szabvány használatára.**

2. A magyar szabványosítás európai integrációja

A magyar szabványosítás európai integrációja megvalósul a Magyar Szabványügyi Testület teljes jogú tagságával az európai szabványügyi szervezetekben. A magyar szabványosításnak, illetve a szabványosítás jogi környezetének, a szabványok és jogszabályok kapcsolatának az Európai Unió dokumentumaiban megfogalmazott alábbi elvárásokat kell teljesítenie.

2.1. A Fehér Könyv

A harmonizációs folyamat alapját az Európai Unió 1995-ös Cannes-i csúcsertekezletén elfogadott, a társult országoknak a **közösség egységes belső piacára történő integrációját** elősegítő Fehér Könyvben foglalt ajánlások kiadása jelentette. A Fehér Könyv külön pontot szentel a szabványosításnak, leszögezi, hogy a szabványosítás kapcsolatot képez az Európai Unió gazdasági és műszaki környezetére.

A Fehér Könyv szerint lényeges, hogy a jogszabályalkotók tekintsék a műszaki szabályzatok kiadását és a szabványosítást tartalmilag és szándék szerint is különbözőnek. Az EU igénye

tehát az, hogy a részletekbe menő, kötelező követelményeket váltsa fel olyan jogi szabályozás, amely önkéntes követelményrendszerrel egészül ki. **A szabványosítás az európai műszaki szabályozás elválaszthatatlan része**, sajátos eszközrendszerénél fogva számos területen hatékonyabb, mint a jogszabály, mert **számít a meggyőződésből fakadó, önkéntes jogkövetésre.**

Az EU-tagság feltétele, hogy minden tagországnak, így Magyarországon is legyen szabványügyi testülete, amely a CEN-ben, a CENELEC-ben, illetve az ETSI-ben teljes jogú tag. A nemzeti hatóságoknak meg kell bízniuk ezeket a testületeket olyan **követelmények** kidolgozásával, amelyek **összhangban állnak a jogszabályokkal, de alkalmazásuk önkéntes.** Mint korábban is utaltunk rá, a szabványosító szervezeteknek képesnek kell lenniük az európai és nemzetközi szabványok bevezetésére, a közmegegyezés elérésére, a nemzeti álláspont kialakítására, az európai és nemzetközi szabványokkal ütköző nemzeti szabványok visszavonására. Kiemelt követelmény az önkéntes szabványalkalmazása és a szabványokra való hivatkozás módja a műszaki jogszabályokban.

2.2. Önkéntes szabványalkalmazás

Mint már aláhúztuk, **a szabványosítás egyik legfontosabb alapelve az önkéntesség**, amely a nemzetközi, az európai és a nemzeti szabványügyi szervezetek működést jellemzi. Melyek a veszélyei annak, ha a szabványokat kötelezővé teszik nemzeti szinten? A kötelező szabványok akadályozzák a szabvány általános fogalmából, funkciójából eredő alapfeladatát, miszerint a szabvány a **kereskedelem műszaki akadályainak elhárítására szolgál.** A külkereskedelemben zavarokat okoz, ha ugyanaz az európai szabvány az egyik országban kötelező, a másikban viszont nem.

Továbbá, a kötelező szabvány **gátolja a műszaki fejlődést**, megmerevíti a szabályozást, akadályozza az olcsóbb, gazdaságosabb technikai megoldások, takarékosabb gyártási, eljárási módok bevezetésére irányuló törekvéseket. Ugyanakkor **akadályozza az árúk szabad mozgását**, vagyis az EU egyik alapelveinek megvalósulását.

2.3. Az „új megközelítés elve”

Műszaki szabályozásunk harmonizációja megköveteli, hogy a jogszabályokban a szabványokra való hivatkozás összhangban legyen az európai gyakorlattal. Az uniós szabályozásban ezzel kapcsolatban mértékadó – mint az 1.2.2. pontban már esett szó róla – az **„új megközelítés” elve.**

Ennek alapján az európai direktívák csak az alapvető biztonsági követelményeket írják elő, a **megvalósítás módját az un. harmonizált európai szabványokra bízzák.** A harmonizált jelző mutatja, hogy a jogszabály és a szabvány között már a megalkotás szintjén megteremtették az összhangot. **Ha a szabványt önkéntesen alkalmazó betartja az ott rögzített követelményeket, biztos lehet abban, hogy terméke vagy eljárása megfelel a jogszabályi előírásoknak.**

Amennyiben az alkalmazó, élve **választási szabadságával**, a szabványtól eltérő megoldást választ, ezt minden további nélkül megteheti. Azonban **viselnie kénytelen annak költségeit**, hogy igazolja, terméke vagy eljárása megfelel a jogszabályoknak. A szabványozás logikája tehát olyan, hogy a szabványalkalmazó szinte automatikusan választja **a műszakilag legmegfelelőbb, költségkímélő szabványos megoldást.**

2.4. A nemzeti szabványosításról szóló törvény

A nemzeti szabványosításról szóló 1995. évi XXVIII. törvény a piacgazdasági követelményeknek és az európai gyakorlatnak megfelelő nemzeti szabványosítási rendszert alakít ki. Meghatározza a nemzeti szabványosítás szervezeti kereteit, működésének főbb elveit, követelményeit, kapcsolatrendszerét és gazdálkodásának főbb eszközeit. Garanciális szabály, hogy **nemzeti szabvány csak a nemzeti szabványügyi szervezet felhatalmazása alapján forgalmazható és terjeszthető**. Kimondja a törvény, hogy a Magyar Köztársaság nemzeti szabványügyi szervezete a **Magyar Szabványügyi Testület**.

A törvény módosítása 2002. január 01-jei hatállyal **kizárólagossá tette a nemzeti szabványok alkalmazásának önkéntességét** Magyarországon. Fontos az is, hogy a törvény lényegében az „új megközelítés” elvének maradéktalan alkalmazását írja elő.

2.5. A nemzeti szabványosítás kapcsolatrendszere

A törvény a kormánnyal való kapcsolattartásra a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumot jelölte ki. Emellett azonban a Szabványügyi Tanácsnak tagjai a **szabványosításban érdekelt valamennyi minisztérium** képviselői. Különösen szoros együttműködés szükséges az MSZT és a minisztériumok között az élet, az egészség, a testi épség, a vagyon, az emberi környezet, továbbá a fogyasztói érdekek védelmét szolgáló nemzeti szabványok kidolgozásakor. Ezeket a szabványokat csak az érintett közigazgatási szervek véleményét figyelembe véve lehet megalkotni.

Mint együttműködőket, a törvény megnevezi a gazdasági és szakmai érdekképviseleti szervezeteket, elsősorban a kamarákat is. **A kamarák közül többen tagjai az MSZT-nek, illetőleg a Szabványügyi Tanácsnak**. Külön törvényi előírás hiányában is széles körű együttműködés alakult ki ezen felül az MSZT és a gazdaság egyéb partnerei között.

2.6. Magyar részvétel az európai szabványosításban

A nemzeti szabványosítás átalakítását követően folyik a tagsági jogviszony tartalommal való kitöltése, a nemzetgazdaság szolgálatának megfelelő működése. A főbb teendők az alábbiakban foglalhatók össze.

2.6.1. Az európai szabványok bevezetése

A CEN/CENELEC szabályzataiból adódó kötelezettség **valamennyi európai szabvány megadott határidőn (általában hat hónap) belüli bevezetése**, a szavazási rend kialakítása. Legfontosabb a műszaki tartalmú jogi szabályozáshoz, az élet, az egészség, a vagyon, a környezet védelméhez és a biztonsághoz kapcsolódó európai direktívákon alapuló jogszabályok megfelelő alkalmazását elősegítő, „harmonizált szabványok” folyamatos bevezetése a nemzeti szabványrendszerbe.

2.6.2. Bekapcsolódás az európai műszaki bizottságok munkájába

A CEN/CENELEC illetékes műszaki bizottságai évente mintegy 1200-1500 európai szabványt (EN) dolgoznak ki, amelyek előkészítésében az MSZT-nek is közre kell működnie. Gondosan meg kell határozni, hogy a nemzetgazdaság szempontjából melyek azok a fontos

területek, ahol aktívan részt kívánunk venni a CEN/CENELEC megfelelő műszaki bizottságainak a munkájában. Fontos feladat a hazai vállalkozások érdekének képviselése, a magyar álláspont egyeztetése, a **magyar érdekek érvényesítése**.

2.6.3. Titkárságok működtetése, ülések szervezése

Az MSZT várhatóan titkársági feladatokat is kap. A CEN és a CENELEC mintegy 350 műszaki bizottságát a tagországok nemzeti szabványosítási szervezetei megosztva működtetik. Ezeknek a titkárságoknak a működtetésével **befolyást lehet gyakorolni egy-egy szakterület szabványosítására**. Továbbá, mivel az érdemi szakmai munka a különböző műszaki bizottságokban, albizottságokban és munkacsoportokban folyik, elvárás a tagoktól, hogy bizonyos ülések házigazdái legyenek.

2.6.4. Közreműködés notifikációs eljárásokban

A CEN/CENELEC előírja a tagok számára, hogy az európai szabványosítási notifikációs eljárásokban részt vegyenek. A notifikációs tevékenység *egyrésztől adatszolgáltatást* jelent a CEN/CENELEC-nek az **önálló indíttatású** magyar nemzeti szabványokról, *másrészt* a minisztériumok felé a szabványosításról a jogilag szabályozott területeken, *harmadsorban véleményezést és javaslatot* olyan bejelentések esetében, amelyek a szabványosításon túl jogi szabályozási kérdéseket is érintenek.

3. Részvételi lehetőség a hazai szabványosításban

A nemzeti szabványosítási tevékenységbe bekapcsolódni a Magyar Szabványügyi Testület segítségével lehet, mivel ez a szervezet kizárólagos jogkörrel látja el a szabványosítás szervezését és képviselést Magyarországon.

3.1. Tagsági viszony az MSZT-ben

Az MSZT tagja lehet bármely jogi személy, továbbá jogi személyiséggel nem rendelkező gazdálkodó szervezet, valamint egyéni vállalkozó. A gazdálkodó szervezeten kívül bármilyen jogi személyiséggel rendelkező egyéb szervezet is beléphet.

3.2. Belépés a nemzeti szabványosító műszaki bizottságokba

Az MSZT tagjait megillető legfontosabb jogosultság a részvétel a nemzeti szabványosítás szakmai feladataiban, amely a műszaki bizottságokon keresztül történik. Bármely MSZT-tag tetszése szerint vehet részt tevékenységének és az érdekeltségének megfelelő számú műszaki bizottságban. A műszaki bizottságok szakmai tevékenysége kapcsolódik a nemzetközi és az európai szabványügyi szervezetek meghirdetett műszaki bizottsági rendszeréhez. A hazai bizottságok a nemzetközi és európai szakbizottságoknak a tükörbizottságai, valamilyen módon lefedik azok szakterületeit (egy magyar bizottság több szakterületet is gondoz). A **műszaki bizottságok a szabványosítási, szakmai munka alapegységei, hazai műhelyei**. Új bizottság létrehozását egyébként bármely tag kezdeményezheti.

3.3. Szolgáltatások

Az MSZT a szabványosításban való részvétel lehetőségének megteremtése mellett a gazdaság szereplőit, illetve a gazdaság működését különböző szolgáltatásokkal segíti.

Információszolgáltatás:

Az MSZT alaptevékenységéhez tartozik a magyar, a nemzetközi, az európai és a külföldi nemzeti szabványok, valamint a szabványosítással és a minőségügygel kapcsolatos egyéb **dokumentumok gyűjtése, nyilvántartása** és az e dokumentumokkal kapcsolatos szolgáltatás. A testület csaknem harminc országból kap, illetve szerez be szabványokat és szabványosítási kiadványokat. Az MSZT könyvtára és szabványtárai nyilvánosak.

Az MSZT **telefonos információszolgáltatást** ad a szabványok érvényességéről, helyesbítéséről és módosításáról, továbbá a szabványok érvényességi felülvizsgálatát is elkészíti. Mivel a különféle szabványok a kibocsátó ország vagy szervezet hivatalos nyelvében jelennek meg, megrendelhető az adott szabvány **magyar nyelvű fordítása**, illetve a magyar szabványok **idegen nyelvre történő fordítása** is.

Az információellátás része a saját bibliográfiai adatbázisok létrehozása és folyamatos karbantartása, továbbá a telefaxos expressz szabványküldő szolgálat. A számítógépes nyilvántartás alapján készülnek az MSZT jegyzéktípusú kiadványai, valamint működik az MSZT internetes portálján (www.mszt.hu) elérhető szabványkatalógus-szolgáltatás is.

Kiadványok:

A magyar nemzeti szabványokat kiadják **nyomtatott formában** és **CD-n** is. Utóbbin rendszeres frissítésű, tematikus összeállítások értendők (Emelőgépek, Épületvillamosság, Geotechnika, Statika, Útépités, Vízellátás-csatornázás stb.) Mindinkább bővül a digitalizált szabványok, valamint a szabványinformációk elektronikus elérhetősége. A **Szabványosítási Kiskönyvtár** sorozatban a külföldi műszaki dokumentáció és a szakirodalom jelenik meg a hazai műszaki közvélemény számára.

A havonta megjelenő **Szabványügyi Közlöny** tartalmazza a jóváhagyott magyar nemzeti szabványok, illetve az új nemzetközi és az európai szabványok magyar nyelvű jegyzékét. A közlöny olvasható az MSZT internetes honlapján is. A szabványokat és a szabványosítással összefüggő különböző kiadványokat az MSZT székházában működő **Szabványbolt** forgalmazza.

Oktatás, vizsgáztatás:

Az MSZT feladata az ipari, a kereskedelmi és az oktatási szakemberek szabvány- és minőségügyi szakmai képzése, továbbképzése, felkészültségük ellenőrzése. Évente kb. 800-1000 fő vesz részt a tanfolyamokon, a vizsgázók száma pedig 400-500 fő/év. Az éves oktatási program a Szabványügyi Közlönyben jelenik meg. Az oktatással és a továbbképzéssel összefüggő feladat a szabványügyi szakértők képzése és nyilvántartása. A feltételek teljesítése esetén lehetőség van az MSZT szabványügyi névjegyzékébe történő bejegyzésre.

Tanúsítás:

A nemzeti szabványosítás és a tanúsítási tevékenység összetartozó fogalmak. **A tanúsítási tevékenység alapját részben a nemzeti szabványok képezik**, maga a tanúsítási tevékenység pedig általában a nemzeti szabványokban leírt eljárásoknak megfelelően történik. A tanúsítvány megszerzése a gazdálkodó szervezeteknek mindenképpen előnyös, mert módot ad

arra, hogy a szervezet felépítését, működését, termékét, szakembereinek felkészültségét egy meghatározott követelményrendszer szerint objektív ismérvek alapján független, külső tanúsító szervezettel megvizsgálta. (Lásd a „Tanúsítás” című fejezetben.) Az MSZT **rendszer-tanúsítási, terméktanúsítási és személyzet-tanúsítási** tevékenységet egyaránt folytat.

4. Az intézmények elérhetőségei

Magyar Szabványügyi Testület
1091 Budapest, Üllői út 25.
Postacím: 1450 Budapest, Pf. 24
Tel: (1) 456-6800, fax: (1) 456-6823
Internet: www.mszt.hu

Nemzeti Szabványosítási Műszaki Bizottságok titkárságai:
Gépipari, építőipari, környezetvédelmi, biztonságtechnikai stb. – tel: 456-6838
Villamosipar, távközlés – tel: 456-6865

Információs Központ:
A magyar nemzeti szabványokról – tel: 0690-490254
Külföldi szabványokról – tel: 0690-490103

Olvasóterem és Szabványtár:
1091 Budapest, Üllői út 25.
Nyitva: hétfőtől-csütörtökig 08.00-14.00-ig, pénteken 08.00-12.00-ig

Szabványbolt:
1091 Budapest, Üllői út 25.
Tel: 456-6892, fax: 456-6884
Nyitva: hétfőtől-csütörtökig 08.00-16.00-ig, pénteken: 08.00-14.00-ig

Szabványkiadó:
Tel: 456-6911, fax: 456-6912
E-mail: isoline@mszt.hu

Oktatási és Vizsgaközpont:
Tel: 456-6923 és 456-6925, fax: 456-6823
E-mail: m.varga@mszt.hu

Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
1055 Budapest, Honvéd utca 13-15
Tel: 374-2700, fax: 302-2394
Internet: www.gkm.hu

Európai Tájékoztatási Központ
1052 Budapest, Bárczi I. út 1-3.
Tel: 327-1711
Internet: www.eudelegation.hu/etk

Európai Információs Pontok

Elérhetőségüket lásd a „Dokumentumtárak, könyvtárak és egyéb információs források” című fejezetben.

Magyarországi Euro-Info Központok (EIC)

1054 Budapest, Alkotmány u. 3.

Tel: 472-8130

Internet: www.itd.hu/eibudapest.hu

Magyar Kereskedelmi és Iparkamara / EU Integrációs Központ

1055 Budapest, Kossuth Lajos tér 6-8.

Tel: 474-5143

Internet: www.mkik.hu/euro

5. Fontosabb szakkiadványok

A témáról további információk találhatóak az MSZT Szabványosítási Kiskönyvtárának alábbi köteteiben:

1. kötet

Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO), Európai Szabványügyi Bizottság (CEN)

Útmutató a szabványosító műszaki bizottsági elnökök és titkárok részére az „Egyezmény az ISO és a CEN közti műszaki együttműködésről” (Bécsi Egyezmény) bevezetéséhez.

2. kötet

Európai Unió Bizottsága – Az Európai Unió külkereskedelmi politikája a szabványok és a megfelelés területén.

3. kötet

Európai Közösségek Hivatalos Kiadója – A szabványosítás széleskörű felhasználása az Európai Unió közösségi politikájában.

4. kötet

ISO 9000 kisvállalatoknak: Mit tegyünk? Tanács az ISO/TC 176-tól. Az ISO 9000 előírásainak értelmezése a gyakorlatban.

5. kötet

Európai Közösségek Hivatalos Kiadója – Javaslat egy Európa Parlamenti és Tanácsi Direktívára, információszolgáltatási eljárásokra a műszaki szabványok és szabályok területén (kodifikált változat).

6. kötet

EU Belső Piaci Tanács – EU Belső Piaci Tanács Strukturált párbeszéd 1997. március 13. Szabványosítás és tanúsítás.

7. kötet

UNIDO az Egyesült Nemzetek Iparfejlesztési Szervezete, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) és a Nemzetközi Kereskedelmi Központ (ITC) (UNCTAD/WTO) együttműködésével – A nemzetközi szabványok szerepe minőségügyi és környezetközpontú irányítási rendszerek bevezetésében.

8. kötet

ISO Központi Titkárság – Hogyan hirdessünk, hogy ISO 9000 vagy ISO 14000 szerinti tanúsítással rendelkezünk?

10. kötet

CEN Európai Szabványügyi Bizottság – Híd az ISO 14000-es szabványsorozat és a Környezetközpontú irányítási és auditrendszer (EMAS) szabályzat között.

11. kötet

International Electrotechnical Commission – az IEC belülről

12. kötet

Az MSZ EN 9000 szabványsorozat szerinti minőségügyi rendszerek bevezetése. (Útmutató kis és közepes nagyságú vállalatok számára) Hogyan kezdjek hozzá?

13. kötet

Dokumentumok az új és a globális megközelítésről.

16. kötet

Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara – Hogyan tartható piacon a termék? Az Európai Unió jogszabályai és szabványai.

17. kötet

Budapesti kereskedelmi és Iparkamara – Az egységes piac szabványai. Vállalti tevékenységi terv.

32. kötet

ISO Központi Titkárság – Az SI Nemzetközi Mértékegység-rendszer használatára vonatkozó irányelvek.

33. kötet

Az Európai Közösségek Bizottsága – A Bizottság tájékoztatója a Tanács és az Európai Parlament számára. A szabványosítás és a globális információs társadalom az európai megközelítés.

34. kötet

Az Európai Közösségek Bizottsága – A Bizottság beszámolója a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek. Hatékonyság és felelősségre vonhatóság az európai szabványosítás területén az új megközelítés alapján.

37. kötet

A DIN, a Német Szabványügyi Testület hivatalos kiadója (Beuth Verlag GmbH – Berlin – Bécs – Zürich) – A szabványosítás gazdasági haszna. Az eredmények összegzése. Végeredmény-beszámoló és gyakorlati példák.

38. kötet

Nemzetközi Szabványügyi Szervezetek – Az ISO 9000 és az ISO 14000 szabványok szerint tanúsított szervezetek száma a különböző kontinenseken és ezek országokban. ISO-felmérés. 10. ciklus: 2000.

VERSENYSZABÁLYOK AZ UNIÓBAN AZ ÁLLAMI TÁMOGATÁSOK TÜKRÉBEN

E fejezet az európai uniós csatlakozás tükrében mutatja be a magyar és a közösségi versenypolitikát. Ezen belül is a kis- és középvállalkozásokat (KKV-k) érintő EU-s támogatásokra és a támogatáspolitikai szabályozásának legfontosabb, lényegi tudnivalóira összpontosít. Célja, hogy olyan gyakorlati útmutatóul szolgáljon, amely egyrészt segíti a támogatáshoz jutás feltételrendszerének és a támogatási lehetőségeknek a megismerését, másrészt eligazítsa a vállalkozókat az állami támogatások szabályozásának területén.

Az Európai Unióban körülbelül háromszor annyi kis- és középvállalkozás vesz igénybe támogatást, mint Magyarországon. ennek ellenére az EU sem mindig képes felhasználni a rendelkezésre álló keretet, mert a KKV-k háromnegyede nem is hallott a számára elérhető támogatásokról, mások pedig az általuk **bonyolultnak vélt** – a támogatás igényléséhez szükséges – **adminisztráció miatt állnak el a szándékuktól**. Sok vállalkozás azért keres más pénzforrást, mert – bár hallott a rájuk vonatkozó támogatásokról – **hiányosak az igénylés módjával kapcsolatos ismereteik**.

1. Alapfogalmak

Versenypolitika: tisztességes versenyfeltételek biztosítására irányuló szabályozási rendszer.

„de minimis” elv: a szabály azt tartalmazza, hogy a bizottság nem veszi figyelembe, vagyis elnézi azokat a viszonylag kisebb összegű támogatásokat, amelyeknek kedvezményezettjei maximum 150 főt foglalkoztatnak, forgalmuk nem éri el a 15 millió eurót, és az adott támogatás kisebb mint 7,5 százalék. A támogatás három év alatt nem haladja meg a 100000 eurót.

Gazdasági Versenyhivatal: országos hatáskörű, állami költségvetési szerv, mely a versenytörvényben, továbbá az árak megállapításáról szóló törvényben meghatározott verseny-felügyeleti feladatokat látja el. (További információ a Gazdasági Versenyhivatal tevékenységéről a hivatal honlapján szerezhető be: www.gvh.hu)

Támogatáspolitikai: a versenypolitika szerves részét képezi, segíti a vállalkozásokat, hogy olyan gazdasági feltételek kerüljenek kialakításra, amelyek hosszú távon biztosítják a verseny- és foglalkoztatási képesség növekedését, a versenyhátrányok csökkentését. Ezek megvalósításáért kialakítja a támogatások folyósításához szükséges intézményrendszert.

Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzat: a kis- és középvállalkozások támogatására létrehozott, a költségvetés által juttatott támogatásokra elkülönített pénzkeret.

Állami támogatás: az államháztartás költségvetéséből, a gazdasági tevékenységet folytató vállalkozások részére, ingyenes vagy kedvezményes források, illetve egyéb előny bármilyen formában történő nyújtása oly módon, hogy ez állami bevételkiesést vagy kiadást jelentene.

Horizontális támogatás: olyan támogatás, amely ágazattól függetlenül meghatározott cél(ok) elérése érdekében nyújtható. Ilyen meghatározott cél lehet a kutatás-fejlesztés, a támogatási célból kedvezményezett vállalatok, a képzés, a foglalkoztatás, a környezetvédelem és a nehéz helyzetbe került vállalatok támogatása.

Támogatási szempontból kedvezményezett vállalkozás (TKV): az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatott létszáma 250 főnél kevesebb, és éves nettó árbevétele legfeljebb negyvenmillió eurónak megfelelő forintösszeg, továbbá ha abban az állam, az önkormányzat vagy más, TKV-n kívül eső vállalkozások tulajdoni részesedése – tőke vagy szavazati jog alapján – külön-külön és együttesen sem haladja meg a 25%-ot.

Támogatási intenzitás: a kedvezményezett számára nyújtott állami támogatás és az elszámolható költségek jelenértékének (a jövőbeni pénzek kezdő időpontra vonatkoztatott értékének) hányadosa.

2. Versenyszabályozás az EU-ban

A közösségi versenypolitika arra irányul, hogy a **közös (egységes) piacon biztosítsa a tisztességes versenyfeltételeket**. A közösség csakis olyan esetekkel foglalkozik, amelyek a tagállamok közötti kereskedelmet, illetve szolgáltatások szabad áramlását akadályozzák. Az egy-egy tagországban a – nagy horderejű – tisztességtelen versenymagatartás ellen való fellépés az adott tagállam hatóságára tartozik, Magyarországon ez a Gazdasági Versenyhivatal feladata. A közösségi versenyszabályok nagyon lényeges, valamennyi nemzeti versenyjogtól eltérő sajátosságokkal rendelkeznek. Ezek részben közösségi jellegükből fakadnak. A nemzeti versenyjogoktól eltérően nem egyetlen nemzeti piacon hatnak, hanem a tisztességes verseny egységes piacon történő érvényesülését szolgálják. Az európai versenyjog másik sajátossága, hogy hatálya a vállalkozások mellett szükségszerűen kiterjed a tagállamokra is, amelyek kormányai ugyanúgy képesek torzítani a versenyt, mint a vállalkozások.

Ez a kettős hatás egyben azt jelenti, hogy a közösség versenyjogi szabályrendszere két fő csoportba sorolható. Léteznek nevezetesen

- a vállalkozásokra vonatkozó szabályok, amelyek a versenykorlátozó megállapodások szabályozását, az erőfölényes piaci helyzettel való visszaélésre vonatkozó előírásokat, valamint a vállalatok koncentrációját ellenőrző rendelkezéseket ölelik fel, valamint érvényes
- az államokra vonatkozó szabályozás, amelyek a kereskedelmi jellegű állami monopóliumok működtetéséről, az állami vállalatok irányításáról, a vállalkozásoknak juttatott különleges és kizárólagos jogokról szóló szabályokat, továbbá az állami támogatás szabályait foglalja magában.

A közösségi versenyjog, mint a gazdasági integráció megteremtését szolgáló fontos jogterület rendelkezései – hasonlóan a közösségi jog más ágazataihoz – közvetlenül alkalmazhatók. Ez azt jelenti, hogy a tagállamok bíróságain közvetlenül hivatkozni lehet rájuk, és közvetlenül kikényszeríthetők. Ehhez nincs szükség semmiféle tagállami jogalkotásra; a tagsági állapottal ez automatikusan bekövetkezett.

Az EU öt különböző szempontból vizsgálja a verseny körülményeit:

- összehangolt piaci fellépés,
- visszaélés uralkodó piaci helyzettel,

- vállalatok összeolvadása,
- állami támogatások,
- közösségi szolgáltatók különleges vagy kizárólagos jogai, állami monopóliumok.

2.1. Összehangolt piaci fellépés

Minden olyan összehangolt piaci fellépés tilos, amely a tagállamok közötti kereskedelem szabadságát akadályozhatja. Az ilyen lépések automatikusan semmisnek (érvénytelennek) minősülnek.

Például tilos az árak rögzítése, tilos a termelés, a piacok, a technológiai fejlesztések, a beruházások korlátozása vagy ellenőrzés alatt tartása, tilos a piacok vagy az erőforrások felosztása, tilos megkülönböztető feltételek vagy azokkal egyenértékű tranzakciók alkalmazása, tilos a szerződések megkötését olyan feltételekhez kötni, amelyeknek nincs közük az adott szerződés tárgyához.

Ha vertikális (alá- vagy fölérendeltségi viszonyban álló vállalatok közötti) megállapodásokról van szó, 50%-os piaci részesedés és 300 millió eurós éves forgalom alatt nem kell alkalmazni a korlátozó intézkedéseket.

Az Európai Bizottság hivatott a szabályokat betartatni. Felléphet saját kezdeményezésre vagy valamely tagállam javaslata alapján. A bizottság a versenyszabályok megsértőit legfeljebb éves forgalmuk 10%-át kitevő összegig bírságozhatja meg, de kártérítés megfizetésére nem kötelezheti őket, az a tagállamok bíróságainak jogköre.

2.2. Az uniós belüli állami támogatások

Az állami támogatások szabályozási alapelvét a Római Szerződés 87. cikke mondja ki: „Amennyiben arról ez a Szerződés másképpen nem rendelkezik, bármely tagállam által vagy állami forrásból bármilyen formában nyújtott támogatás, amely torzítja a versenyt vagy azzal fenyeget azáltal, hogy bizonyos vállalatoknak vagy bizonyos javak termelésének kedvez, és amennyiben érinti a tagországok közötti kereskedelmet, összeegyeztethetetlen a Közös Piacsal.”

Az állami támogatások tilalma igen széles körre terjed ki. Nem csupán a közvetlen finanszírozás nem megengedett, hanem a piaci szintűnél alacsonyabb kamatra adott kölcsönök, kölcsöngaranciák, adókedvezmények és mentességek is, származzanak bármilyen, a központi állami költségvetésből finanszírozott intézménytől, sőt akár az önkormányzatoktól is. Tilos állami tulajdonrész birtoklása vállalatokban, ha az akár csak azzal a veszéllyel fenyeget, hogy torzítja a szabad versenyt.

Az Európai Unióhoz való csatlakozást követően a **nemzeti támogatások alkalmazása többé nem a tagország belügye**, hanem azokról a tagállam kérésére és a bizottság javaslatára a tanács dönt. A Római Szerződés versenyszabályokról szóló fejezetének értelmében a közös piaccal összeegyeztethetetlen bármely olyan állami forrásból nyújtott juttatás, amely a verseny torzításához vezet, illetve a tagállamok közötti kereskedelmet befolyásolja.

Azonban **számos kivétel van ezek közül a kis- és középvállalkozások tekintetében:** a kutatás és fejlesztés, környezetvédelem, foglalkoztatás, valamint a bizonyos értékhatárt meg

nem haladó támogatások (az alapfogalmak között magyarázott „de minimis” elv alapján) nem esnek tilalom alá.

A KKV-k általában hátrányos helyzetből indulnak a piaci versenyben a nagyvállalatokkal szemben, azonban működésük haszna olyannyira nyilvánvaló, hogy létrejöttüket és fennmaradásukat valamennyi fejlett régióban és országban évtizedek óta támogatják. A támogatások intézményi keretei változatosak, de általában közvetlenül állami irányítás alatt állnak. Az Európai Unió tagállamiban **szintén évtizedek óta nyomon követhető a KKV-kat támogató politika** és az a közösségi szabályozásban (pl. Maastrichti Szerződés) is megjelenik. Az EU 1994-ben integrált programot fogadott el a KKV-k helyzetének megerősítésére.

Az EU kisvállalati támogatásainak túlnyomó **részét a tagállamok nyújtják** saját vállalkozóiknak. A verseny tisztasága érdekében azonban **az állami támogatások minden típusának átláthatónak kell lennie és az egységes piacot, valamint az uniós versenyhelyzet javítását kell szolgálnia**. A KKV-k részére nyújtható állami támogatások átláthatóságának és ellenőrzésének alapját az EU kis- és középvállalatok körét meghatározó definíció képezi. E szerint: a KKV-k részére nyújtott állami támogatás nem sértheti a közös piacon a verseny szabadságát, így a közösség tagországokra vonatkozó KKV - támogatáspolitikai elvei is érintik az EU versenyszabályozásában megfogalmazott támogatáspolitikai tiltásokat és kivételeket.

Tehát általánosságban **bármilyen állami támogatás tilos, ha az valamely vállalkozásnak gazdasági előnyt ad** másik vállalkozással szemben. Alapelvként tehát azok a támogatások tilosak, amelyek célpontjai egyes vállalatok vagy ágazatok. Viszont ugyanezen elv alapján **nem tilosak az indokolt fejlesztéspolitikai vagy egyéb általános jellegű intézkedések és támogatások**.

A tiltás és a kivételek között nehéz egyértelmű és megbízható határvonalat húzni, sok esetben az EU bíróság sem mindig tud objektív döntést hozni. A Római Szerződés 92. cikke **összesen nyolc megengedett kivételt tartalmaz**, amelyek alapján az állami támogatás nem tilos. A nem tiltott támogatásokhoz tartozik ezeken kívül a „de minimis” elve alapján adott támogatás (a kis- és középvállalkozásoknak adott támogatások nagy része e szabály alá tartozik). Az ilyen támogatás tehát akkor is jogszerű az EU-ban, ha azt az állam a költségvetésből közvetlenül nyújtja.

A jelenlegi közösségi szabályozásban különböző felosztást alkalmaznak az állami támogatások csoportosítására. Az EU-tól megszerezhető támogatások a versenypolitika oldaláról, valamint a regionális politika szabályozásának oldaláról körülhatároltak. Célja szerint **az állami támogatás általában regionális, illetve területfejlesztési, környezetvédelmi és K+F támogatás lehet**.

A támogatási formák közül **a ráfizetéses termelést fenntartó támogatás általában tilos**. Az EU bizottsága a támogatásoknak leginkább ezt a formáját ellenzi, ez ugyanis közvetlenül hat a termelési költségek és az árak alakulására, így súlyosan negatív következményekkel járhat a vállalkozások közötti versenyre. **A termékszerkezet-váltásra engedélyezhető támogatás** odaítélésének kritériumai is meglehetősen szigorúak. Az egyes tagállamoknak ilyen esetben a brüsszeli bizottság előtt bizonyítaniuk kell az iparág vagy a régió súlyos válsághelyzetét, valamint pontos tervet kell bemutatni arról, hogy ezáltal a termelés korszerűsödik, és nem jönnek létre új, ismételt túltermeléshez vezető kapacitások. Lehetséges **a krízishelyzetben**

lévő vállalkozások számára közvetlen pénzügyi támogatás is, ez azonban csak rövid lejáratú lehet.

A regionális vagy **területfejlesztési támogatás** az EU-ban a régiók között fejlettségi különbségek kiegyenlítését szolgálják. Az EU átlagnál fejletlenebb régiók felzárkóztatása az EU közös támogatáspolitikájának is egyik sarokköve. A közösségi (strukturális alapokon keresztül támogatandó) célok és az állami (nemzeti) támogatások célja elvileg harmonikus egységet alkotnak, de a gyakorlatban az elv nem mindig válik valóra. A regionális támogatások esetében **például a közösségi és az állami támogatáspolitikai szabályozása nem eléggé koordinált**, így előfordul, hogy egyes régiók mindkét forrásból támogatást élveznek, míg mások egyikből sem, holott a törvény betűje szerint jogosultak lennének rá.

3. A verseny jogszabályi keretei Magyarországon

A **magyar versenyjog legalapvetőbb jogszabálya** a 2000. évi CXXXVIII. törvénnyel módosított 1996. évi LVII. törvény, azaz a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló versenytörvény. Ez foglalkozik a versennyel összefüggő fogyasztóvédelmi és a versenykorlátozásokkal kapcsolatos (antitröszt) kérdésekkel is. Ugyancsak a versenytörvény határozza meg a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) feladatait és eljárásrendjét. A tisztességtelen verseny egyébként a bíróságok és nem a GVH hatáskörébe tartozik.

A témakörhöz kapcsolódnak a versenyt korlátozó megállapodások egyes csoportjainak mentesítéséről szóló kormányrendeletek. Létezik továbbá néhány más olyan – most nem részletezett – jogszabály, amely nem része ugyan a szorosan vett versenyjognak, de a versennyel kapcsolatos rendelkezéseket tartalmazza.

A horizontális és a vertikális versenyt korlátozó megállapodásokra vonatkozó jogi keretek alapvetően azonosak. **A versenyt korlátozó megállapodások tilosak és semmisesek** (érvénytelenek). Érvényesek viszont akkor, ha kivétel alá esnek vagy mentesülnek. A mentesülés lehet csoportmentességi rendeletek által biztosított vagy egyedi. Az utóbbi esetben kérni kell a megállapodás mentesítését a GVH-tól.

4. A hazai támogatások rendszere

Az Országgyűlés a mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározására, valamint a fejlődésük előmozdítását szolgáló állami támogatások összefoglalása érdekében megalkotta a **kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 1999. évi XCV. törvényt**. Ennek célja, hogy olyan gazdasági feltételek kerüljenek kialakításra, amelyek hosszú távon biztosítják a verseny-és foglalkoztatási képesség növekedést, a versenyhátrányok csökkenését, valamint a vállalkozások felzárkózását az Európai Unió követelményeihez.

Új fejezetet nyitott az állami támogatások versenyszempontú ellenőrzésében a 2002. január 1-jén hatályba lépett 163/2001. (IX. 14) Kormányrendelet, amely a **vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások tilalma alóli mentességek egységes rendjéről** szól. Ez az Európai Unió vonatkozó szabályaival összhangban határozza meg a vállalkozásoknak nyújtható támogatások körét és a kapcsolódó eljárási szabályokat.

A hazai jogszabályi rend követi a közösségi szabályozás felépítését. Az európai uniós szabályozás is általánosan tiltja a versenytorzító, a tagállamok közötti kereskedelmet érintő állami támogatások nyújtását, a megengedhető támogatások körét pedig a bizottság által megalkotott szabályok tartalmazzák. Az államháztartásról szóló törvény és az említett kormányrendelet hatálya kiterjed minden államháztartási forrásból nyújtott támogatásra, vagyis az önkormányzatok által a vállalkozásoknak nyújtott támogatásokra is.

A kormányrendelet az uniós szabályozásra építve, **horizontálisan, ágazati és közösségi értelemben vett regionális politikát** különböztet meg, és tartalmazza az egyes támogatási kategóriákra vonatkozó részletszabályokat is. Azon támogatások, amelyek a kormányrendelet hatálya alá tartoznak, de az abban szereplő kategóriákba nem sorolhatók be, vagy ha a támogatásnyújtás feltételei eltérnek a rendelettől, nem nyújthatók.

A kis- és középvállalkozások támogatása horizontális jellegű támogatásnak (lásd az alapfogalmakat) minősül, és itt érdemes kiemelni, hogy a kormányrendelet bevezeti a **támogatási szempontból kedvezményezett vállalkozások (TKV)** fogalmát (szintén az alapfogalmak között magyarítottuk). Erre azért van szükség, mert a magyar törvények szerint kis- és középvállalkozás (KKV) fogalma az uniós szabályok adta lehetőségeknél szűkebb területet ölel fel, ezért a támogatások kihasználása tekintetében a TKV az uniós fogalom szerint KKV. A horizontális jellegű támogatások között említésre méltó, hogy a környezetvédelmi támogatások esetében a regionális támogatási térkép (lásd később) által előírt intenzitási mértéknél 10%-kal magasabb támogatási intenzitás (lásd az alapfogalmak között) adható.

A kormányrendelet tartalmazza az **uniós értelemben vett regionális támogatások** szabályozását, tehát a környezetvédelemhez és kutatás-fejlesztéshez nem kapcsolódó beruházási támogatásokat, amelyek csak azoknak a régióknak nyújthatók, amelyek a közösségi átlag szintjét nem érik el. Magyarország egész területe ilyennek minősül jelenleg.

A Magyarországon nyújtott támogatások jelentős része regionális beruházási támogatás. A regionális támogatási térképet tekintve (ami az egyes területek fejlettségi szintjét figyelembe véve határozza meg a nyújtható támogatások maximális mértékét) a 2002. január 01-jétől nyújtható **támogatási intenzitások** a következő módon alakulnak:

Térség	Megengedhető maximális támogatási intenzitás
Észak-Magyarország, Észak-Alföld, Dél-Alföld, Közép-Dunántúl, és Dél-Dunántúl régiókban, valamint egyes kistérségekben *	50%
Nyugat-Dunántúl régió Pest megye	Főszabályként 45%** Főszabályként
2003-ban	50%
Budapest	2004-től kezdődően 40% 2003-tól 35%

* Ceglédi, Celldömölki, Csornai (2002-ben), Lenti (2002-ben), Letenyei, Nagykátai, Óriszentpéteri, Szobi, Téti, Vasvári, Zalaszentgróti.

** lásd a fenti kistérségek kivételével

4.1. A költségvetésből támogatott programok elérhetőségei

A GKM költségvetésében a kis- és középvállalkozások részére egymilliárd forinttal több forrást különítettek el 2003-ra, mint korábban a Széchenyi-terv. Míg 2002-ben 19 milliárd forint állat a Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzatban a KKV-k rendelkezésére, **2003-ban húszmilliárd forintot** lehetett fordítani erre a célra. A központi pályázati rendszerre alapozva folytatódik az 500 ezer és egymillió forint közötti állami támogatással megerősített hitelkeretet kínáló **Széchenyi Kártya Program**, amelyről bővebb információ a www.kavosz.hu illetve a www.szkartya.hu honlapon és a KA-VOSZ Pénzügyi Szolgáltatásokat Közvetítő Rt-nél (1062 Budapest, Váci út 3. Tel: 350-1040 és 350-1050, Fax: 350-8945, call center: 0640-200-427, e-mail: kavosz@kavosz.hu) szerezhetők be.

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium különböző programok segítségével kívánja a gazdasági folyamatokat támogatási rendszerével élénkíteni. Ilyen a **Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Program**, amely a Széchenyi-terv pályázati rendszerét úgy fejleszti tovább – egyik fő stratégiai célként a kis- és középvállalkozások fejlesztésére összpontosítva -, hogy az megfeleljen a legszigorúbb európai verseny- és állami támogatási szabályoknak. Így lényegében **hasonló elvek szerint a közösségi forrásokra is lehet pályázni.**

A **GKM pályázatait a Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Program, a Smart Hungary Beruházás-ösztönzési Program és a Nemzeti Energiatakarékosági Program** az egyes KKV vonatkozású pályázatait révén kívánja az érintett vállalkozói szféra fejlődést állami támogatással ösztönözni, segíteni.

A kiadványokon és a minisztérium honlapján kívül megismerhetők a részletek a Regionális Fejlesztési Holding Rt. és a regionális fejlesztési társaságok, a Magyar Turizmus Rt. és regionális marketing igazgatóságai, az ITDH és regionális képviselői (www.itd.hu), a Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány hálózata, a Munkaügyi Központok irodáiban, továbbá a területi kereskedelmi és iparkamaráknál, illetve az IPOSZ-nál és tagszervezeteinél, valamint a Pályázatfigyelő című havilapból és a Pénzforrás című finanszírozási kézikönyvből.

A **Pályázatfigyelő** az állami támogatások, finanszírozási alapok, kedvezményes hitelek, a vállalkozásokat támogató fontosabb szervezetek pályázatainak elérhetőségét segíti. A kiadvány előfizethető a kiadónál (1011 Budapest, Corvin tér 8. Tel: 201-5256, fax: 214-3520), a Magyar Posta Rt. Hírlapelőfizetési és Elektronikus Posta Igazgatóságának (HELP) ügyfélszolgálati irodáiban, vidéken a postahivatalokban, illetve elérhető az interneten (www.pafi.hu) is.

A **Pénzforrás** című kiadvány szintén a különböző állami támogatások, alapok, kedvezményes hitelek, a vállalkozásokat támogató fontosabb szervezetek közötti eligazodást segíti. A Gazella Kiadó (1132 Budapest, Victor Hugó u. 2-4, tel/fax: 340-3924) gondozásában jelenik meg évente négyszer. Előfizethető a kiadónál, a Magyar Posta Rt. Hírlapelőfizetési és Elektronikus Posta Igazgatóságánál (HELP), az ügyfélszolgálati irodákban és vidéken a postahivatalokban is. Internet: www.penzforras.hu. (Éves előfizetési díja 18.745 Ft + postaköltség, míg egy szám ára 6995 Ft.) A Pénzforrás ezen túlmenően vállalja a vállalkozók által megpályázni kívánt támogatásra a pályázati anyag és a hitelkérelmek elkészítését is. Az internetről (www.forraskombinacio.hu) pedig megtudható, hogy milyen támogatások léteznek a vállalkozó által preferált területen.

A **forrás express** című havonta megjelenő kiadvány, amely a támogatásokról rövid, tömör leírást ad, három hónapra előre ismerteti a kiírt pályázati lehetőségeket. Megrendelhető (három, hat, illetve 12 hónapos előfizetéssel) a Gazella Kiadónál, de példányonként is beszerezhető. Internetes elérhetősége: www.penzforras.hu.

4.2. A támogatásokkal foglalkozó legfontosabb hazai intézmények

Gazdasági és Közlekedési Minisztérium

1055 Budapest, Honvéd u. 13-15.
Tel: 374-2700
E-mail: webmester@gkm.hu
Internet: www.gkm.hu

Magyar Vállalkozásfejlesztési Alapítvány

1062 Budapest, Bajza u. 31.
Tel: 342-3717, 322-3846, fax: 342-4122
(Részletes információ a „Dokumentumtárak, könyvtárak és egyéb információs források” című fejezetben található)

ITDH Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Kht.

1061 Budapest, Andrássy út 12.
Tel: 472-8130, fax: 472-8131
Internet: www.itd.hu
(Az ITDH Euro Info Center hálózatának tevékenységéről és elérhetőségeiről szintén a „Dokumentumtárak, könyvtárak és egyéb információs források” című fejezetben olvashatnak. Információ a www.euroinfo.hu című weboldalon is található)

A **Magyar Kereskedelmi és Iparkamara** területi szervezeteinél, a **Regionális Fejlesztési Holding Rt-nél** és a **Regionális Fejlesztési Társaságoknál** szintén beszerezhető információ a támogatásokkal kapcsolatba.

A KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK SEGÍTÉSE

A kis- és középvállalkozások támogatásának különböző formáival e tanulmány több fejezetben is foglalkozik, leginkább átfogóan a „Versenyszabályok az Unióban az állami támogatások tükrében” című fejezetben. Az alábbiakban **összefoglalóan** ismertetem, hogy az EU-ban és Magyarországon milyen jogi szabályozás keretében valósul meg a KKV-k segítése.

Mindenképpen figyelemre méltó, hogy az európai integráció előhaladása paradox módon felerősíti azokat a „negatív hatásokat”, amelyeket a tagállamok által tett intézkedések a közös piac működésére gyakorolnak. E „negatív hatások” egyik jelentős részét képezik az állami támogatások, mivel ezek – ellentétben a Római Szerződés már ismertett alapelveivel – diszkriminációt jelentenek a támogatásokban részesülő és az azoktól megfosztott vállalatok között, és ennél fogva akadályozzák a versenynek a szabad kibontakozását, amelynek az uniót jellemeznie kellene.

A Római Szerződés többé-kevésbé teljes körű tilalmat állapít meg az állami támogatásokra vonatkozóan. Ám a tilalom nyilvánvalóan nem teljes. A szerződés alkotóinak akarata olyan rendszer kidolgozására irányult, amelynek középpontjában az állami támogatások és a közös piac elvei összeegyeztethetősége áll, lehetőséget biztosítva egyes meghatározott támogatási célok: a kutatás-fejlesztés, a kis- és középvállalkozások támogatása, a környezetvédelem, valamint a nehéz helyzetbe került vállalkozások megmentésére és átszervezésére, továbbá a foglalkoztatásra nyújtott állami támogatások.

Megjegyzendő, hogy a vállalkozásoknak nyújtott állami támogatások alóli mentességek egységes rendjéről szóló 163/2001. (IX. 14.) Kormány rendelet **ugyanezen célokat** határozza meg az ún. horizontális támogatások tekintetében azzal a kivétellel, hogy kis- és középvállalkozások helyett támogatási szempontból kedvezményes vállalkozásokat (TKV) említ. A magyar szabályozás szerint kis- és középvállalkozások definíciója nem egyezik meg a közösségi szabályozás szerinti definícióval, így a magyar jogalkotás létrehozta a TKV fogalmát, amely azonos az unióban használt, a kis- és középvállalkozások jellemzőit meghatározó szabályozással.

1. Az uniós szabályozás

1.1. A mikro-, kis- és középvállalkozások meghatározása

Középvállalkozások: az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma 250 főnél kevesebb és az éves nettó árbevétele legfeljebb negyvenmillió euró, vagy mérleg főösszege legfeljebb 27 millió euró és a vállalkozás megfelel a függetlenség kritériumainak.

Kisvállalkozás: az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma ötven főnél kevesebb és az éves nettó árbevétele legfeljebb hétmillió euró, vagy a mérleg főösszege legfeljebb ötmillió euró és a vállalkozás megfelel a függetlenség kritériumainak.

Mikro-vállalkozás: az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma tíz főnél kevesebb.

Független vállalatok azok a (nem KKV) vállalatok, amelyekben egy vagy több vállalatnak külön-külön vagy együttesen sincs 25%-ot meghaladó részesedése tőke, illetve szavazati jog alapján. A 25%-os küszöbértéket meghaladó részesedés esetén a vállalkozás nem minősül KKV-nek. Ezen küszöbérték feletti részesedés azonban az alábbi két esetben átléphető anélkül, hogy a vállalkozás kiessen a KKV-k köréből:

- ha nyilvánosan működő befektetési társaság, kockázati tőketársaság, illetve intézményi befektető bír a küszöbérték feletti részesedéssel, azonban ezen részesedés sem önmagában, sem együttesen nem biztosít döntő befolyást a vállalat tekintetében;
- ha a vállalt tőkéje oly módon került felosztásra, hogy nem határozható meg pontosan, ki a részesedés tulajdonosa és a vállalt nyilatkozata szerint jogosan feltételezhető, hogy egy vagy több vállalatnak külön-külön vagy együttesen sincs 25%-ot meghaladó részesedése tőke, illetve szavazati jog alapján.

Amennyiben egy vállalkozás a fenti feltételeknek két egymást követő pénzügyi éven keresztül nem felel meg, elveszíti a KKV státuszát és így nem válik jogosulttá a támogatások igénybevételére. A foglalkoztatottak létszámát az éves munkaegység (AWU) szerint kell meghatározni. Az AWU alapját az adott vállalkozásnál **egy év alatt, teljes munkaidőben foglalkoztatottak** adják, a részmunkaidőben és a szezonálisan foglalkoztatottak a számítás szempontjából részlegeket képeznek. Az újonnan alapított vállalatoknál az előírt éves árbevétel és a mérleg főösszeget a folyó pénzügyi évben elkészített, megbízható becslések alapján kell meghatározni.

1.2. Mikor nem alkalmazhatók a támogatások tilalma alóli mentességek?

- A Római Szerződés I. mellékletében megjelölt termékek előállításához, feldolgozásához, piacra juttatásához kapcsolódó tevékenységek esetén.
- Az exporttal összefüggő tevékenységekhez nyújtott támogatások esetében, a mennyiségi exporthoz közvetlenül kapcsolódó, névre szóló támogatások esetében, elosztó hálózat céljára alapított vagy akként működő vállalkozásoknak nyújtott támogatások, illetve egyéb, az exporttevékenységgel kapcsolatosan felmerült tényleges kiadásokhoz nyújtott támogatások esetén.
- Olyan támogatás esetén, amelynek eredményeképpen importáru helyett hazai termék kerül felhasználásra.

1.3. A támogatások mértékének általános szabálya

A bruttó támogatás mértéke közép- és kisvállalkozásoknál nem haladhatja meg a 7,5%-ot, kisvállalkozásoknál a 15%-ot. A támogatás intenzitását alapvetően befolyásolja a **kedvezményezett vállalat elhelyezkedése**. Azokban a zónákban, amelyek jogosultak a 92. cikk (3) bekezdés c, pontja (1. 2. 3. fejezet, harmadik francia bekezdés) alapján támogatásra, a támogatás legnagyobb intenzitása a beruházás bruttó értékének 15%-áról nettó 75%-ra nő. A 92. cikk (3) bekezdés a, pontja (1. 2. 3. fejezet, első francia bekezdés) hatálya alá tartozó zónákban a regionális támogatások maximális intenzitása a beruházás nettó 30%-áig terjed, 10%-os bruttó emelkedésnek köszönhetően.

E magasabb regionális támogatások a KKV-k tekintetében csak akkor alkalmazhatók, ha a támogatással megvalósuló beruházást legalább öt éven keresztül fenntartják a címzett régióban és a beruházás költségeinek legkevesebb 25%-át a kedvezményezett vállalkozás finanszírozza. Azokban a zónákban, amelyek nem jogosultak a regionális támogatásra, a

támogatás maximális intenzitása az általános szabálynak megfelelően a bruttó beruházási érték 7,5 vagy 15%-a, a kedvezményezett vállalat nagyságától függően.

A kutatás-fejlesztés és a környezetvédelmi támogatások szabályozása ad hoc közösségi keretszabályozásban történik. Tanácsadáshoz, képzéshez és ismeretterjesztéshez nyújtott támogatások a beruházás bruttó értékének 50%-áig és esetenként nagyobb mértékig engedélyezhetők.

Az előzőekben bemutatott szabályozás alapja az Európai Bizottság 2001. január 12-ei 70/2001. rendelete az EK-szerződés 87. és 88. cikkének a kis- és középvállalkozások állami támogatásokra való alkalmazásáról, amely várhatóan 2006. december 30-ig marad hatályban. Mindezekre tekintettel a hazai KKV-szektor számára különös jelentőséggel bírnak a fenti rendeletekben foglaltak, mivel 2004-től, közvetve a Nemzeti Fejlesztési Tervben meghatározott programokra, közvetlenül a KKV-k részére nyitva álló uniós pénzügyi forrásokra ezen rendeletben meghatározottak alapján lehet pályázni.

1.4. Régiók

A régiók elhatárolása az ún. statisztikai területi egységek nomenklatúráján (NUTS) alapszik. Az EU-ban három szintet különböztetnek meg: 69 területi egység tartozik a NUTS I. kategóriába; 173 a NUTS II.-be és 1039 a NUTS III.-ba.

A Római Szerződés 87. cikk (3) bekezdésének a, pontja alá sorolható régiók a NUTS II. régióban elhelyezkedő, de a NUTS III. szintjén álló azon területek, amelyekben az életszínvonal abnormálisan alacsony és a közösségi átlaghoz képest súlyos alulfoglalkoztatottság van (az egy főre eső bruttó hazai termék a közösségi átlag vagy annál kevesebb). A 92. cikk (3) bekezdésének c, pontjában körülírt régiók azok a NUTS III. régiók, amelyek a bruttó hazai termék előállításában az országos átlaghoz képest legalább 15%-kal elmaradtak és 10%-kal nagyobb a strukturális munkanélküliség. E mutatókat viszonyítják a közösségi átlaghoz oly módon, hogy minél kedvezőbb a zóna helyzete a közösség átlagához képest, annál nagyobb kell hogy legyen az elmaradása az országos átlaghoz képest ahhoz, hogy támogatások megadása indokoltá váljék.

2. A hazai szabályozási rendszer

A mikro-, kis- és középvállalkozások fejlődésének előmozdítását szolgáló állami támogatások elsődleges célja olyan gazdasági feltételek kialakítása, amelyek hosszú távon biztosítják a verseny- és foglalkoztatási képesség növekedését, a versenyhátrányok csökkenését, valamint a vállalkozások felzárkózását az Európai Unió követelményeihez. A kis- és középvállalkozások fejlődését szolgáló támogatások finanszírozását a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium költségvetési fejezetében található **Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzat** (KKC) biztosítja.

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium annak érdekében, hogy a kis- és középvállalkozók minél szélesebb körben igénybe tudják venni e KKC forrásait, meghirdette a Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Programot. Az alábbiakban a vállalkozásfejlesztési program lényegesebb elemeit ismertetjük.

2.1. A támogatottak köre

A KKC-ből finanszírozott támogatások esetében a támogatottak körét a KKV-k adják, miként adták eddig is. A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 1999. évi XCV. törvényben meghatározott feltételek alapján egyértelműen elhatárolható, hogy mely vállalkozások minősülnek KKV-nek. **Gyakorlati problémát** jelentett azonban, ha KKV-k konzorciális szerződés alapján, konzorciumként pályáztak támogatásra. A minisztérium ugyanis csak azzal a pályázóval tudott támogatási szerződést kötni, amelyik általában a konzorcium képviselője volt, magával a konzorciummal nem. Így a támogatási szerződésből eredő jogok és származó kötelezettségek csak a képviselő személyében álltak be, a konzorcium többi tagjával szemben nem. A jövőben várható, hogy az egyes pályázati felhívások – azok céljából levezethetően – egyéb, a pályázóval szemben támasztott kritériumokat állapítanak meg (szükséges szakhatósági engedély, infrastrukturális feltételek).

2.2. Forrásösszetétel

Az 1/2001. (I. 5.) GM rendelet előírja, hogy a pályázónak a teljes beruházási költségek 25%-át kitevő saját forrással kell rendelkeznie. A saját erő (forrás) pontos meghatározásával azonban mind az említett rendelet, mind az államháztartás működési rendjéről szóló 217/1998. (XII. 30.) Kormány rendelet adós maradt. Az idézett jogszabályok alapján saját forrásnak minősül az államháztartás alrendszeréből származó hiteleken kívül **minden pénzügyi forrás, amely rendelkezésre áll**. A rendelkezésre állást pénzügyi intézet vagy hitelintézet által kibocsátott igazolással lehet bizonyítani.

Mindezek alapján akár a pályázó által igénybe vett (magán-) hitel vagy kölcsön is minősülhet saját forrásnak, amennyiben azt a pályázó már igénybe vette és az összeg – mint saját forrás, elkülönítve – a pályázó bankszámláján rendelkezésre áll. Az egyéb források tekintetében a rendelkezésre állást nem kell bankszámlakivonattal igazolni, formailag megfelelő olyan igazolás, amely arról rendelkezik, hogy a beruházás megvalósításához a forrás megfelelő időpontban rendelkezésre fog állni. természetesen a forrásról nyújtott igazolást a döntés-előkészítő mérlegeli annak megalapozottságát illetően.

A saját forrás pontosabb meghatározására törekedtek a pályázatot kiírók akkor, amikor bizonyos **szükségszerű feltételek** meghatározását tűzték ki. Ezeket figyelembe véve a jövőben a saját forrás összegében a bankhitel, a tagi kölcsön, a magánkölcsön és az államháztartás alrendszeréből kapott támogatás nem lesz beszámítható.

2.3. A beruházás megkezdettsége

Az előző pontban idézett rendelet általános tilalomként rögzíti, hogy megkezdett beruházáshoz, fejlesztéshez nem nyújtható támogatás. A rendelet a beruházás megkezdettségét **eltérő szempontok alapján** értékeli a fejlesztési célú projektek, a vissza nem térítendő kamattámogatások, valamint minőségfejlesztéshez vagy egyéb tevékenységhez kapcsolódó támogatás esetén. Ezzel összhangban a beruházás megkezdése előtt, de a pályázat benyújtása után keletkezett számlák elszámolhatók a beruházás költségei között, a pályázat benyújtása előtt keletkezett számlák azonban nem.

A gyakorlatban felmerülő vitás kérdések rendezése érdekében a beruházás megkezdettségének további feltételeit határozták meg. Megkezdett beruházásnak fog minősülni a támogatni kívánt projekt megvalósításával kapcsolatos előleg vagy foglaló

fizetése. Egyes speciális pályázatok esetében a pályázati felhívás egyéb szűkítő feltételeket is meghatározhat.

2.4. Biztosítékadás

Amennyiben a pályázati felhívás másképp nem rendelkezik, a beruházás megvalósítási költségeihez nyújtott – ötmillió forint összeget meghaladó – támogatás esetén a pályázót biztosítékadási kötelezettség terheli. Elsődlegesen rögzíti a szóban forgó minisztériumi rendelet, hogy ötmillió forintot nem meghaladó támogatás esetén pályázót nem terheli biztosítékadási kötelezettség. Ötmillió forintot meghaladó támogatás esetén a pályázati felhívásban foglaltak irányadók a biztosíték tekintetében. A biztosítékadási kötelezettség elsősorban az odaítélt támogatással és járulékaival azonos összegre szóló **feltétel nélküli és visszavonhatatlan bankgarancia** rendelkezésre bocsátását jelenti.

Természetesen személyek, mikro- és kisvállalkozások részére a jogalkotó biztosítja azt a lehetőséget, hogy bankgarancia helyett a minisztérium javára biztosítékként jelzálog kerüljön bejegyzésre. A jelzálog tárgya ingatlan, illetve tízmillió forintos támogatási ingóság is lehet. A jelzálog a záró-jegyzőkönyv jóváhagyásának a napjáig terheli a zálogjog tárgyát.

Középvállalkozások részére nem áll nyitva a fenti lehetőség, számukra kötelező az odaítélt támogatással és járulékaival azonos összegre szóló feltétel nélküli és visszavonhatatlan bankgarancia rendelkezésre bocsátása. A bankgaranciának a pénzügyi beszámoló jóváhagyásáig kell rendelkezésre állnia. Csak a pénzügyi beszámoló jóváhagyását követően van a középvállalkozásnak lehetősége arra, hogy a záró-jegyzőkönyv jóváhagyásáig az előző bekezdés szerinti jelzálogot nyújtson biztosítékként bankgarancia helyett. Fontos megjegyezni, hogy a pályázati felhívás a mikro- és kisvállalkozások tekintetében is kötelezővé teheti bankgarancia nyújtását.

A pénzügyi beszámoló a projekt tényleges megvalósítását jelenti. Azonban a támogatási szerződésből származó bizonyos kötelezettségek a projekt megvalósításával nem, csak a záró-jegyzőkönyv jóváhagyásával szűnnek meg. Gyakorlati példával szemlélítve: valamely fejlesztési célú támogatás esetén a beruházásnak a megvalósítás szerződésben rögzített üzembe helyezési határidejétől számított öt évig fenn kell maradnia. A pályázó támogatási szerződés aláírásával nem csak a projekt megvalósítására vállal felelősséget, hanem arra is, hogy azt **öt éven keresztül fenntartja és a céljának megfelelően működteti**. Ezen ötéves határidő lejártával kerülhet csak sor a záró-jegyzőkönyv jóváhagyására, tehát a biztosítéket (jelzálog, bankgarancia) is ilyen időtartamra kell nyújtani. Nyilvánvaló, hogy jelentősen megkönnyíti a középvállalkozások helyzetét az a lehetőség, hogy a pénzügyi beszámoló jóváhagyását követően biztosítékként választhatja a jelzálogot bankgarancia helyett.

2.5. Előleg

A KKV-szektor hátrányosabb likviditási helyzetét szem előtt tartva az irányadó jogszabályok lehetővé teszik, hogy a pályázó ne csak beruházás megvalósítása után, hanem az előtt, a támogatási döntést követően hozzájusson az igényelt támogatás meghatározott részéhez. A **támogatási előleg** igénybevitelére vonatkozó feltételek szerint előleg igénybevitelére mikro-, kis- és középvállalkozásnak minősülő kedvezményezett jogosult a megítélt támogatási összeg 50%-áig, amennyiben a támogatás folyósítására még nem került sor. A támogatás fennmaradó része csak akkor folyósítható, ha a kedvezményezett a saját forrás adott évi ütemezése szerinti összegét igazoltan felhasználta és elszámolt az előleggel.

2.6. Közbeszerzés

A KKV-k állami forrásból történő támogatása során, bizonyos esetekben – támogatási intenzitás, értékhatár függvényében – a pályázó köteles közbeszerzési eljárást lefolytatni. Közbeszerzési törvény (Kbt.) nem a pályázót, hanem a támogatottat vonja a hatálya alá, tehát a pályázó csak a támogatásról szóló döntés kézhezvételekor kerül a Kbt. hatálya alá.

A Kbt. 2002. január 01-jei módosításának értelmében a közbeszerzési eljárás kötelezettsége már csak az **50%-nál nagyobb mértékű** támogatásokra terjed ki. A beruházást többségében támogatásból megvalósuló pályázótól elvárható, hogy a megkezdéssel várja meg a támogatási döntést.

A GKM a 2004. évi pályázati felhívásai alapján csak igen szűk körben tervezi 50%-nál nagyobb mértékű támogatás nyújtását, azonban a pályázó más előirányzatból is igényelhet állami támogatást, amellyel együtt a támogatás mértéke már meghaladhatja az 50%-ot.

3. Összegző megállapítások

A hazai KKV-szektorra vonatkozó állami támogatási politikát egyre inkább az Európai Unióban működő támogatási politika irányához igazítják. A 2004. május 01-jei csatlakozást követően az uniós források már csak a **közösségi szabályozásnak megfelelő** támogatási rendszer alapján igényelhető. A támogatási rendszert **regionális alapokra** helyezik és a támogatás elbírálásánál kiemelt szerephez jut a szükségesség és az arányosság elvének az alkalmazása.

Az SZVMSZK tagjai közül európai uniós pályázati tanácsadó teamet szerveztünk az érdeklődő kamarai tagok és cégek részére. Szaktanácsadásunk ingyenes és kiterjed az esetleges EU pályázók szakmai segítésére, orientálására.

A team tagjai:

- **Csordás József**
Telefon: 0630-9157201
E-mail: csorijo@externet.hu
- **Peterdiné Árva Ilona**
Telefon: 0630-9423696
E-mail: peterdi@pro-sec.hu
- **Dr. Szövényi György**
Telefon: 0630-9336905
E-mail: szgy@contarex.hu
- **Szécsi György**
Telefon: 0630-9411671
E-mail: studiumco@axelero.hu